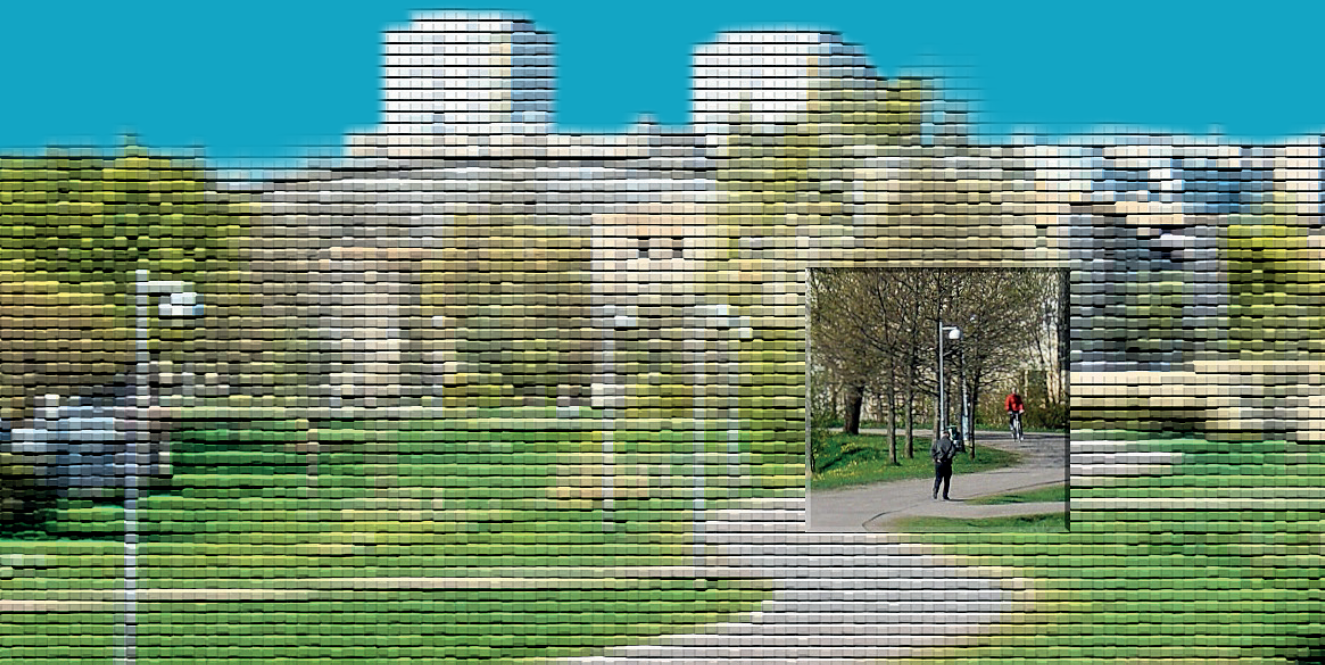

Kohti kestäväää kulttuuriperintötyötä

Taustaselvitys
Faron yleissopimuksen voimaansaattamiseksi Suomessa

Toim. Ulla Salmela, Hannu Matikka, Pauliina Latvala ja Petja Kauppi

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Faron sopimuksena tunnettu Euroopan neuvoston puiteyleissopimus korostaa kulttuuriperintöä yhteisenä ja arvokkaana voimavarana. Sopimuksen mukaan jokaisella on yksin ja yhdessä muiden kanssa oikeus hyötyä kulttuuriperinnöstä ja osallistua sen rikastuttamiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö antoi sopimuksen voimaansaattamista edeltävän taustaselvitystyön Museovirastolle, joka toteutti sen yhteistyössä Suomen Kotiseutuliiton kanssa 2014. Selvityksessä kartoitettiin kulttuuriperintötyön kehittämistarpeita, joilla voidaan edistää Faron yleissopimuksen tavoitteiden toteutumista Suomessa. Selvitystyössä tavoiteltiin laajaa kansalaisten osallistumista.

Raportti kannustaa arvokeskusteluun kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä ja kulttuuriperintötyön kehittämisen suunnista. Raportissa esitetään suosituksia toimintatavoista, jotka tukevat Faron yleissopimuksen viitoittamaa kestävästä kulttuuriperintötyötä.

Kohti kestäväää kulttuuriperintötyötä

Taustaselvitys Faron yleissopimuksen
voimaansaattamiseksi Suomessa

Toimittaneet

Ulla Salmela, Hannu Matikka, Pauliina Latvala ja Petja Kauppi

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Julkaisija: Museovirasto

Ulkoasu: Petja Kauppi, Tekstihuoltamo (www.tekstihuoltamo.com)

Painopaikka: Multiprint Oy, Vantaa

ISBN 978-951-616-260-0

Sisällys

Tiivistelmä – Sammandrag – Abstract	4–9
Esipuhe	10
1. Johdanto	14
2. Faron yleissopimuksen sisältö ja tavoitteet	18
Kulttuuriperintö ja kulttuuriperintöyhteisöt	19
Kulttuuriperintö yksilön, yhteisöjen ja yhteiskunnan voimavarana	20
Ratifiointitilanne Euroopan neuvoston jäsenmaissa	23
Euroopan neuvoston Faron yleissopimuksen toteutusmallit	23
3. Kerro, kysy, kuuntele – avoin valmistelu	24
Hankkeen tavoitteet	25
Hankkeen päävaiheet	25
Verkkokysely – Kaikkien yhteinen kulttuuriperintö	26
Keskustelutilaisuudet	27
4. Kulttuuriperintötyön kehittäminen	30
Kulttuuriperintö yksilöiden ja yhteisöjen arjessa	31
Kulttuuriperintö kestävä kehityksen voimavarana	41
Avoin, reilu ja palveleva kulttuuriperintöhallinto	45
5. Suositukset	60
Lähteet	67
Kuvat	68
Liite 1: Faron yleissopimus suomeksi	69
Liite 2: Farokonventionen på svenska	80
Liite 3: Faro Free Applications	91
Liite 4: Kaikkien yhteinen kulttuuriperintö -verkkokysely	92
Liite 5: Taustaselvityshankkeen osallistujat ja yhteistyötahot	94
Liite 6: Kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevia kansainvälisiä sopimuksia	97

Tiivistelmä

Yleissopimus kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä avattiin Euroopan neuvoston jäsenmaiden allekirjoitettavaksi 27.10.2005 Faroissa, Portugalissa. Faron yleissopimuksena tunnettu sopimus korostaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä yhteisenä ja arvokkaana pääomana. Sopimus syntyi Euroopan neuvoston ministerikomitean halusta luoda viitekehys, joka osoittaisi, millaisia taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurisia mahdollisuuksia ja voimavaroja kulttuuriperintö tarjoaa. Sopimuksen avulla halutaan varmistaa kulttuurin ja kulttuuriperinnön pysyminen kestäväen kehityksen keskiössä. Faron yleissopimuksen taustalla on ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus, jossa sivistykselliset oikeudet sisältävät oikeuden kulttuuriperintöön.

Opetus- ja kulttuuriministeriö antoi voimaansaattamista edeltävän taustaselvitystyön Museovirastolle, joka yhteistyössä Suomen Kotiseutuliiton kanssa toteutti taustaselvityksen vuoden 2014 aikana. Taustaselvityksen tarkoituksena oli kartoittaa kulttuuriperintötyön kehityshaasteita ja jäsentää kansalaisten toiveita ja sidosryhmien näkemyksiä käytäntöjen kehittämiseksi Faron yleissopimuksen tavoitteiden mukaisiksi. Sopimuksen voimaansaattamisen valmistelut sisältyvät myös kansallisen kulttuuriympäristöstrategian toimeenpanovaiheeseen.

Tämän taustaraportin tarkoituksena on kannustaa arvokeskusteluun kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta

merkityksestä ja kulttuuriperintötyön kehittämisen suunnista. Hankkeen aktiivisella ja vuorovaikutteisella viestinnällä mahdollistettiin laaja osallistuminen sekä nostettiin kulttuuriperinnön näkyvyyttä ja painoarvoa yhteiskuntapolitiikassa.

Taustaselvityshanke suosittelee, että Suomen eduskunta hyväksyy Faron yleissopimuksen hallituksen esityksestä vuonna 2015. Faron yleissopimuksen voimaansaattaminen Suomessa vahvistaisi kansalaisten mahdollisuuksia osallistua kulttuuriperintötyöhön. Kulttuuriperinnön tunteminen ja arvostaminen lujittaa identiteettiä sekä lisää kulttuurien välistä vuorovaikutusta. Voimaansaattamisen pitkäaikaisvaikutuksiin kuuluu kestävä kulttuuriperintötyö, jonka ytimessä ovat kulttuuriperinnöstään huolehtivat yksilöt ja yhteisöt.

Tässä selvityksessä esitetään johtopäätöksiä sopimukseen liittymisen seurauksista sekä suosituksia toimintatavoista, jotka tukevat kestävästä kulttuuriperintötyötä. Visio 2020 asettaa yhteiseksi tavoitteeksi entistä reilumman ja osallistavamman kulttuuriperintötyön, joka kannustaa ja tukee kansalaisia hyödyntämään monialaista kulttuuriperintöämme sekä ymmärtämään yhteisen vastuun sen jatkuvuudesta tuleville sukupolville. Tämä edellyttää kulttuuriperintöhallinnon toiminnan ja rakenteiden kehittämistä nykyistä avoimemmiksi ja mahdollistavammiksi.

Sammandrag

Europarådets ramkonvention om kulturarvets värde för samhället lades fram för godkännande av medlemsländerna i Europarådet 27.10.2005 i Faro, Portugal. Ramkonventionen som är känd under namnet Farokonventionen fäster vikt vid att det materiella och immateriella kulturarvet ska betraktas som ett gemensamt och värdefullt kapital. Konventionen kom till som en följd av viljan hos Europarådets ministerkommitté att skapa ett ramverk som visar vilka ekonomiska, sociala och kulturella möjligheter och resurser kulturarvet erbjuder. Syftet med konventionen är att säkerställa att kulturen och kulturarvet förblir ett fokusområde för hållbar utveckling. Farokonventionen bygger på FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, där de kulturella rättigheterna omfattar rätten till kulturarvet.

Undervisnings- och kulturministeriet gav en basutredning till Museiverket före ratificeringen, och i samarbete med Finlands Hembygdsförbund genomförde Museiverket en tilläggsutredning år 2014. Syftet med utredningen var att kartlägga utmaningarna att utveckla arbetet för kulturarvet och analysera medborgarnas önskemål och intressenternas synpunkter på utvecklingen av praxis enligt målen för Farokonventionen. Förberedelserna att ratificera Farokonventionen ingår också i genomförandefasen av den nationella kulturmiljöstrategin.

Syftet med denna rapport är att få i gång en värdediskussion om kulturarvets samhälleliga betydelse och hur arbetet med kulturarvet borde utvecklas. Genom en aktiv och interaktiv kommunikation möjliggjordes ett brett deltagande i projektet, och dessutom främjades kulturarvets synlighet och vikt i samhällspolitiken.

Resultatet av utredningen är en rekommendation att Finlands riksdag godkänner regeringens proposition om ratificering av Farokonventionen 2015. Ratificeringen av Farokonventionen i Finland skulle stärka medborgarnas möjligheter att delta i arbetet för kulturarvet. Att känna till och uppskatta kulturarvet stärker identiteten och ökar växelverkan mellan olika kulturer. På lång sikt främjar ratificeringen ett hållbart arbete för kulturarvet, där kärnan utgörs av individer och organisationer som värnar om kulturarvet.

Denna utredning presenterar slutsatser om konsekvenserna av ratificeringen av konventionen och rekommendationer för tillvägagångssätt som stöder ett hållbart arbete för kulturarvet. Ett gemensamt mål för Vision 2020 är ett arbete för kulturarvet som är allt mer rättvist och engagerande. Den uppmuntrar och stöder medborgarna att utnyttja vårt rika kulturarv och förstå vårt gemensamma ansvar för att även kommande generationer ska kunna bli delaktiga av det. Detta förutsätter att förvaltningen av kulturarvet och dess strukturer utvecklas i en mer öppen och engagerande riktning.

Abstract

The Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society was opened for signature to member States of the Council of Europe in Faro (Portugal) on 27 October of 2005. The Faro Convention underlines the significance of the material and immaterial cultural heritage as shared and valued cultural capital. The convention was born from the desire of the Committee of Ministers of the Council of Europe to create a framework for raising awareness of the economic, social and cultural opportunities and resources of our cultural heritage. The objective of the convention is to ensure that culture and cultural heritage will remain at the forefront of sustainable development. Underlying the Faro Convention is the Universal Declaration of Human Rights, which states that rights relating to cultural heritage are inherent in the right to participate in cultural life.

Finland's Ministry of Education and Culture tasked the National Board of Antiquities with preparing a background report to precede the enforcement of the Convention. This report was prepared in cooperation with the Finnish Local Heritage Federation during 2014. The purpose was to assess the challenges involved in fostering cultural heritage, and to create a structured account of the citizens' wishes and the stakeholders' views regarding these efforts and ways of aligning current practices with the objectives of the Faro Convention. Preparations for entering into force of the Faro Convention are also part of the

implementation phase of the national cultural environment strategy.

The objective of this background report is to create discussion about the value of cultural heritage for society and the ways in which efforts to foster it should be developed. Active and interactive communication enabled extensive participation in the project, helping to make cultural heritage more visible and to assign more weight to it in our society.

The conclusion of the background report is to recommend to the Finnish Parliament the adoption of the Faro Convention at the Government's proposal in 2015. Enforcement of the Faro Convention in Finland would provide better opportunities for citizens to contribute to fostering our cultural heritage. Understanding and valuing our cultural heritage helps to build a stronger identity and increases interaction between cultures. The enforcement promotes sustainable fostering of cultural heritage, built around individuals and communities caring for their cultural heritage.

This report presents conclusions on the consequences of ratifying the Convention, and recommendations on practices and procedures that advance sustainable fostering of cultural heritage. The shared objective formulated in the vision 2020 is to promote fairness and participation in all efforts related to cultural heritage. This will encourage citizens to draw on our multifaceted cultural heritage and to embrace our shared responsibility for passing it on to future generations. For this purpose, we must increase openness and empowerment in the actions and structures related to cultural heritage administration.

Esipuhe

Euroopan neuvosto on vuonna 1949 perustettu hallitusten välinen järjestö, johon kuuluu yhteensä 47 valtiota. Se edistää ihmisoikeuksia, oikeusvaltiota ja demokratiaa vakaan Euroopan rakennuspuina. Euroopan neuvosto on 1960-luvulta lähtien asettanut standardeja ja tavoitteita kulttuuriperinnön vaalimiselle. Se on korostanut kulttuuriperinnön vaalimisen ammatillista etiikkaa ja kokonaisvaltaista lähestymistapaa. Perusajatuksena on kulttuuriperinnön integrointi muuhun kulttuuriin, kansalaisyhteiskuntaan, maankäyttöön ja talouteen. Viime vuosina on ollut yhä vahvemmin esillä ihmisten oikeus kulttuuriperintöihin, kulttuuriperintö osana ihmisoikeuksia.

Kulttuuriperinnön yhteiskunnallista merkitystä koskeva Faron yleissopimus kantaa ja osin myös uudistaa vahvasti tätä Euroopan neuvoston perintöä. Se on Euroopan neuvoston kulttuuriperintöä koskevan sopimusperheen neljäs jäsen, ainoa, jota Suomi ei vielä ole saattanut voimaan.

Euroopan neuvoston tavoitteet istuvat hyvin suomalaiseen kulttuuriperintöhallintoon ja Suomen lainsäädäntökin lienee sinänsä linjassa niiden kanssa. Voisi ajatella, ettei uusilla sopimuksilla ole meille merkitystä. Onko meidän tarpeen liittyä Faron yleissopimukseen, jos asiat etenevät suotuisasti muutoinkin?

Faron yleissopimus käsittelee sitä, miksi kulttuuriperintöä on vaalittava, keille se kuuluu ja miten sitä tulisi käyttää. Sopimus korostaa kulttuuriperintöä yksilön, yhteisöjen ja yhteiskunnan voimavarana, sen monimuotoisuutta ja merkitystä kestäväen taloudellisen kehityksen lähtökohtana.

Sopimuksen synnyn taustalla ovat Euroopan viime vuosikymmenten yhteiskunnalliset murrokset, kuten Berliinin muurin murtumista seuranneet poliittisten rakenteiden ja rajojen muutokset ja niihin liittyneet konfliktit, kansalaisten oikeuksien ja tarpeiden kehitys, alueellisuuden vahvistuminen, digitalisoitumisen ja globalisoitumisen haasteet sekä taloudellisten arvojen aseman vahvistuminen myös kulttuurista ja kulttuuriperinnöstä käytävässä keskustelussa. Sopimus on vahvasti kiinni syntyajassaan, eurooppalaisuuden ja moniarvoisen vakauden luomisessa. Sen mukaan kulttuuriperintöä voidaan käyttää konfliktien ratkaisemisessa ja ennaltaehkäisemisessä.

Faron yleissopimuksen sisar on eurooppalainen maisemayleissopimus (Firenze 2000), joka korostaa kaikkien oikeuksia tulkita ja hoitaa maisemaa. Myös maisemasopimuksessa huomio on kansalaisten osallistumisessa perinteisen asiantuntijavetoisen suojeluun keskittyvän kulttuuriperintöpolitiikan sijaan.

Siinä missä Euroopan neuvosto on esimerkiksi yleissopimuksillaan visioinut uusia kulttuuriperintöpolitiikan suuntia, Euroopan unioni on tarjonnut välineitä toteuttaa niitä. EU ja EN ovat viime vuosina merkittävästi tiivistäneet yhteistyötään myös kulttuuria ja kulttuuriperintöä koskevissa asioissa.

Euroopan unionin uusimmissa linjauksissa on korostettu osallistavaa kulttuuriperintöhallintoa, kulttuuriperintöä kestävä Euroopan strategisena voimavarana sekä sen merkitystä yli politiikkasektoreiden. – Voi sanoa, että eurooppalainen kulttuuriperintöpolitiikka on nyt, yhdeksän vuotta Faron yleissopimuksen synnyn jälkeen, valtavirtaistamassa sen sisältämiä suuntaviivoja.

Kulttuuriperinnön määrittely alhaalta ylöspäin, yhteisölähtöisyys, ihmiskeskeisyys, yhteiskunnallinen merkitys, kestävyys ovat avainsanoja tämänhetkisessä eurooppalaisessa kulttuuriperintöpolitiikassa. Liittymällä Faron yleissopimukseen Suomelle tarjoutuu tilaisuus lisätä kansalaisten mahdollisuuksia nauttia ja hyödyntää kulttuuriperintöä sekä vahvistaa omaa asemaansa keskustelussa kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä Euroopassa.

Taustaselvityksen vastaus alun kysymykseen, tuleeko Suomen liittyä Faron yleissopimukseen, on kyllä. Sopimus antaa suuntaa ja eurooppalaisen kehyksen suomalaiselle kulttuuriperintöpolitiikalle. Se tarjoaa hyvän tarkistuslistan sille, onko politiikkamme ajan tasalla ja kokonaisvaltaista, nivoutuuko se riittävästi yhteiskunnan ja hallinnon eri osa-alueille. Se sisältää arvokkaita lähtökohtia yhteiskunnalliselle keskustelulle kulttuuriperinnön merkityksestä ja käytöistä. Vaikka esimerkiksi demokraattisen osallistumisen lähtökohdat ovat meillä pääosin kunnossa, voi aina tehdä paremmin ja tukea muita maita kohti samoja päämääriä. Liittymisen antiin kuuluukin Suomen osallistuminen yhteistyöhön sopimuksen vahvistaneiden maiden kesken ja hyvien käytäntöjen jakaminen aktiivisesti. Voimme antaa ja saada tukea muilta sopimukseen liittyneiltä mailta sen tavoitteiden saavuttamisessa.

Faron yleissopimus on nimenomaan yleissopimus, joka luo raamit ja jättää sopimukseen liittyville maille paljon valinnanvaraa sille, miten ne sopimusta toteuttavat. Sallittakoon jo tässä pieni ennakoiva askel tulevaisuuteen ja sopimuksen toimeenpanoon: toteuttamisessa on kyse asenteesta, näkökulmista, suunnasta. Faron yleissopimuksessa tärkeää on nimenomaan toiminta sen hengessä, ei kirjaimellinen toteuttaminen. Jälkimmäinen olisi sopimuksen laajuus ja monitulkintaisuus huomioon ottaen vaikeakin.

Tämä raportti kuvaa vuonna 2014 toteutetun taustaselvityshankkeen tuloksia ja antaa eväitä Faron yleissopimuksen voimaansaattamisen valmistelulle. Hankkeessa seurattiin Ruotsissa tehtyä valmistelutyötä, jossa keskityttiin kulttuuriympäristöön ja analysoitiin huolellisesti voimaansaattamisen vaikutukset hallintoon. Suomessa lähdettiin liikkeelle kansalaisnäkökulmasta ja kulttuuriperinnön kokonaisuudesta. Taustaselvitystä tehtiin Museoviraston ja Suomen Kotiseutuliiton yhteistyönä innolla uusia välineitä kokeillen ja tavoitellen sopimuksen hengen mukaista taustatyötä. Haluamme kiittää kaikki mukana olleita tahoja,

erityisesti hankkeen kummeja finanssineuvos Katju Holkeria, professori Katriina Siivosta ja professori Janne Vilkunaa sekä työpaja- ja keskustelutilaisuuksiin osallistuneita. Tästä on hyvä jatkaa.

Toivomme että Suomi juhlistaa Faron yleissopimuksen 10-vuotispäivää lokakuussa 2015 liittymällä sopimukseen.

Helsingissä 1.4.2015

Mikko Härö ja Ulla Salmela

Kirjoittajat työskentelevät Museovirastossa kulttuuriympäristön suojelun osastolla. Osastonjohtaja Mikko Härö oli mukana Euroopan neuvoston kulttuuriperinnön johtokomiteassa Faron yleissopimusta laadittaessa. Yli-intendentti Ulla Salmela on tätä kirjoitettaessa yksi Suomen edustajista Euroopan neuvoston kulttuurin, kulttuuriperinnön ja maiseman johtokomiteassa.

1. Johdanto

Suomessa otettiin askel kohti liittymistä Euroopan neuvoston kulttuuriperinnön yhteiskunnallista arvoa ja merkitystä käsittelevään Faron yleissopimukseen (2005)¹, kun valtioneuvosto hyväksyi 20.3.2014 periaatepäätöksen kansalliseksi kulttuuriympäristöstrategiaksi 2014–2020. Strategialla tavoitellaan kansalais- ja yhteisölähtöistä kulttuuriympäristöpolitiikkaa, ja ehdotetaan tätä kohti ohjaavana toimenpiteenä liittymistä Faron yleissopimukseen.

Faron yleissopimuksen mukaan jokaisella on yksin ja yhdessä muiden kanssa oikeus hyötyä kulttuuriperinnöstä ja osallistua sen rikastuttamiseen. Yksilön ja yhteisön oikeuksien korostaminen erottaa Faron yleissopimuksen Euroopan neuvoston aiemmista arkkitehtuurin suojelua (Granada 1985) ja arkeologista kulttuuriperintöä (Valletta 1992) koskevista yleissopimuksista, joissa keskitytään kulttuuriperinnön vaalimiselle asetettaviin vaatimuksiin. Eurooppalainen maisemayleissopimus (Firenze 2000) on neuvoston sopimuksista se, joka on lähinnä Faron yleissopimuksen kansalaisosallistumisen näkökulmia. Suomi liittyi maisemayleissopimukseen vuonna 2006. Faron yleissopimuksen monipuolinen, moniarvoinen ja demokraattinen lähestymistapa täydentää niin Euroopan neuvoston kuin Unescon aiempia kulttuuriperintö- ja kulttuuriympäristösopimuksia (liite 6).

Opetus- ja kulttuuriministeriö antoi syksyllä 2013 Museovirastolle tehtäväksi laatia selvityksen, jolla taustoitettaisiin Faron yleissopimukseen liittymistä. Museovirasto toteutti taustaselvityshankkeen yhteistyössä Suomen Kotiseutuliiton kanssa vuoden 2014 aikana. Yhdessä tavoitteeksi asetettiin Faron yleissopimuksen henkeä toteuttava avoin ja vuorovaikutteinen selvitystyö, jonka tarkoituksena oli koota näkemyksiä siitä, miten sopimukseen liittymisen tulisi vaikuttaa kulttuuriperintötyöhön ja siihen osallistumiseen sekä kartoittaa kansalaisten ajatuksia vuorovaikutteiseen kulttuuriperintötyöhön liittyvistä hyvistä ja huonoista puolista. Kartoitus perustui kansalaisten laajaan osallistumiseen. Taustaselvityshankkeessa tehtiin Faron yleissopimusta ja sen tavoitteita tunnetuksi sekä rohkaistiin keskusteluun kulttuuriperinnöstä ja sen merkityksistä jo ennen varsinaisen voimaansaatamisen aloittamista.

Tämä taustaselvitys jakautuu viiteen osaan. Johdantoa seuraavassa luvussa esitellään Faron yleissopimuksen pääsisältö, keskeiset käsitteet ja tavoitteet. Luvussa kolme kuvataan hankkeen tavoitteet ja menetelmät, sekä esitellään selvitykseen valitut teemat. Teemoja olivat *kulttuuriperintö yksilöiden ja yhteisöjen arjessa, kulttuuriperintö kestävän kehityksen voimavarana* sekä *avoin, reilu ja palveleva*

¹ Faron yleissopimukseen viitataan tässä selvityksessä lyhyemmin Faron yleissopimuksena.

Taustaselvityshankkeella oli ilo saada kummeiksi finanssi-neuvos Katju Holkeri (valtiova-rainministeriö), kansatieteen professori Katriina Siivonen (Helsingin yliopisto) ja Suomen Kotiseutuliiton puheenjohtaja, museologian professori Janne Vilkuna (Jyväskylän yliopisto).

Hankkeen koordinoinnista vastasi Pauliina Latvala (Suomen Kotiseutuliitto). Hänen lisäksi projektiryhmään kuuluivat puheenjohtajana yli-intendentti Ulla Salmela (Museovirasto, Kulttuuriympäristön suojelu), kehittämisspäällikkö Carina Jaatinen (Museovirasto, Kehittämispalvelut), yhteisömanageri Petja Kauppi (Tekstihuoltamo), erikoisasiantuntija Eija Liukkonen (Museovirasto, Kehittämispalvelut), erikoistutkija Hannu Matikka (Museovirasto, Kulttuuriympäristön suojelu), ylitarkastaja Mirva Mattila (opetus- ja kulttuuriministeriö) ja toiminnanjohtaja Riitta Vanhatalo (Suomen Kotiseutuliitto).

Tukiryhmän puheenjohtajana toimi osastonjohtaja Mikko Härö (Museovirasto, Kulttuuriympäristön suojelu), jäsenenä projektiryhmän jäsenten lisäksi hallitussihteeri Satu Pohja (ympäristöministeriö), johtaja Eija-Maija Kotilainen (Suomen kansallismuseo), pääsihteeri Kimmo Levä (Suomen museoliitto), toiminnanjohtaja Hanna Lämsä (Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura ry), Suomen Kotiseutuliiton hallituksen puheenjohtaja ja hallintojohtaja Kirsi Moisander (Jyväskylän yliopisto) ja sihteerinä assistentti Sasha Nenonen (Museovirasto, Kulttuuriympäristön suojelu).

kulttuuriperintöhallinto. Niiden tuloksia käsitellään luvussa neljä. Selvityksen viimeisessä luvussa esitetään kestävän kulttuuriperintötyön visio 2020 sekä suosituksia kulttuuriperintötyön kehittämisen tueksi.

Taustaselvityshanke suosittelee Suomen liittymistä Faron yleissopimukseen. Sen ratifioineet osapuolet tunnustavat yksilön ja yhteisön vastuun kulttuuriperinnöstä sekä korostavat kulttuuriperinnön säilyttämisen ja sen kestävän käytön päämäärinä olevan inhimillisen kehityksen ja elämänlaadun. Sopimukseen liittyminen edistää monia jo olemassa olevia tavoitteita: se korostaa kansalaisten osallistumismahdollisuuksien vahvistamista ja nostaa julkiseen keskusteluun kulttuuriperinnön yhteisenä resurssina. Olennaista on vahvistaa jokaisen mahdollisuuksia osallistua yksilönä tai yhteisön jäsenenä tärkeänä pitämäänsä kulttuuriperinnön ja -ympäristön vaalimiseen ja hyödyntämiseen. Faron yleissopimus innostaa kaikkia tahoja miettimään keinoja, joilla tämä toteutuisi parhaalla mahdollisella tavalla.

Kulttuuriperintö tarkoittaa niitä menneisyydestä perittyjä voimavaroja niiden omistajasta riippumatta, jotka ihmisten mielestä kuvastavat heidän jatkuvasti muuttuvia arvojaan, uskomuksiaan, tietojaan ja perinteitään. Tähän kuuluvat kaikki ihmisten ja paikkojen vuorovaikutuksesta aikojen kuluessa rakentuneen ympäristön osat.

Kulttuuriperintöyhteisö tarkoittaa niitä ihmisiä, jotka arvostavat tiettyjä kulttuuriperinnön piirteitä, joita he haluavat julkisen toiminnan puitteissa ylläpitää ja välittää tuleville sukupolville.

2. Faron yleis- sopimuksen sisältö ja tavoitteet

Faron yleissopimus on puitesopimus, joka kokoaa yhteen kattavan joukon kulttuuriperintöön liittyviä näkökulmia ja kysymyksiä. Se haastaa keskustelemaan kulttuuriperinnön merkityksestä sekä luo raamit kansalais- ja yhteisöllähtöiselle kulttuuriperintöpolitiikalle. Sopimuksen kantavat periaatteet ovat jokaisen oikeus kulttuuriperintöön, jaettu vastuu omasta ja yhteisestä kulttuuriperinnöstä sekä sen kestävästä käytöstä yhteiskunnan kehityksen ja hyvän elämän perustana. Päähuomio ei siis kohdistu kulttuuriperinnön suojeluun, vaan siihen kuka voi osallistua kulttuuriperinnön määrittelyyn ja miten kulttuuriperintö voi toimia yhteisenä voimavarana. Sopimuksen mukaan kulttuuriperinnön säilyttäminen ja arvostus liittyvät myönteisesti arkielämän laatuun.

Sopimustekstissä kuvataan tavoitteet, määritelmät ja periaatteet (osa I), käsitellään kulttuuriperinnön kulttuuriperinnön merkitystä yhteiskunnalle ja inhimilliselle kehitykselle (osa II) sekä jaettua vastuuta kulttuuriperinnöstä ja julkista osallistumista (osa III). Puitesopimusluonteen mukaisesti Faron yleissopimus määrittelee yleiset tavoitteet ja toiminta-alueet sekä kehityksen suunnan, jotka sopimuksen allekirjoittaneiden maiden tulisi omaksua. Puitesopimus toimii kulttuuriperintöpolitiikan suuntaajana. Sitä täydentää selitysmuistio, joka avaa sopimuksen sisältöjä.²

Kulttuuriperintö ja kulttuuriperintöyhteisöt

Faron yleissopimuksen keskeiset käsitteet ovat kulttuuriperintö ja kulttuuriperintöyhteisö (määritelmät sivulla 17).

Kulttuuriperinnön määritelmä on laaja³: se sisältää niin aineellisen kuin aineettomankin ulottuvuuden ja nostaa esille kulttuuriperinnön merkityksen myönteisenä voimavarana. Kulttuuriperintö on määritelmän mukaan ajassa muuttuvaa, ja se sijoittuu vankasti nykyhetkeen, ei vain menneisyyteen. Myös kulttuuriympäristö nostetaan määritelmässä esille ihmisten ja luonnon välisen vuorovaikutuksen tuloksena.

Kulttuuriperintöyhteisön määritelmä on yksi Faron yleissopimuksen uutta luovista sisällöistä. Se on sisällöltään monimuotoisempi kuin usein käytetty käsite kansalaisyhteiskunta. Kulttuuriperintöyhteisön käsite perustuu itsemäärittelyyn: yksilöstä tulee yhteisön jäsen, kun hän arvostaa ja haluaa välittää eteenpäin

² [Explanatory report.](#)

³ Määritelmä on Faron yleissopimustekstin selitysmuistion mukaan toistaiseksi laajin sopimusteksteissä esitetty kulttuuriperinnön määritelmä.

tiettyä kulttuuriperinnön osaa yhdessä muiden kanssa. Kulttuuriperintöyhteisöt ovat joustavia, muuttuvia, niillä ei viitata esimerkiksi yksinomaan etnisiin ryhmiin, vaan olennaista on tietyn kulttuuriperinnön arvostaminen ja halu säilyttää ja välittää sitä eteenpäin. Yhteisöjen korostaminen nostaa esiin sen, että kulttuuriperinnön määrittely ei tulisi olla vain asiantuntijoiden tehtävä vaan siihen tulisi voida osallistua laajasti.⁴

Sopimuksen sisältämät määritelmät tukevat alhaalta ylöspäin rakentuvan kulttuuriperintötyön ajatusta. Sopimuksen osapuolten tulee kehittää innovatiivisia tapoja kansalaisten ja viranomaisten yhteistyölle ja rohkaista vapaaehtoisia aloitteita, jotka täydentävät viranomaisten toimintaa.

Kulttuuriperintö yksilön, yhteisöjen ja yhteiskunnan voimavarana

Faron yleissopimuksen keskeisiä lähtökohtia ovat yhtäältä ihminen ja hänen oikeutensa osallistua kulttuuriperinnön määrittelyyn yksilönä tai yhteisön jäsenenä, toisaalta kulttuuriperinnön merkitys voimavarana koko yhteiskunnalle osana keskeistä kehitystä.

Faron yleissopimus korostaa yksilön oikeutta osallistua kulttuuriperinnön määrittelyyn, nauttia kulttuuriperinnöstä ja rikastuttaa sitä. Oikeus osallistua sisältää myös yksilön omaan valintaan perustuvan oikeuden olla osallistumatta.⁵ Sopimukseen sisältyy oikeuden ohella vastuu kulttuuriperinnöstä. Myös toisten kulttuuriperintöä tulee kunnioittaa. Sopimus nostaa esille moniäänisen kulttuuriperinnön merkityksen suvaitsevaisuuden lisäämisessä. Kulttuuriperintö nähdään yhteisenä hyvänä, joka lisää yksilöiden ja yhteisöjen elämänlaatua (artiklat 1, 4, 12, 13, 14). Tämän edellytyksenä on kulttuuriperinnön saatavuus ja mahdollisuus aktiiviseen kansalaisuuteen ja osallistumiseen.

Faron yleissopimuksen toinen taso korostaa *yhteisöjen* merkitystä. Kulttuuria ei voi olla ilman yhteisöä, kuten ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen (1948) artikla 27 esittää. Sopimuksen edellä esitelty kulttuuriperintöyhteisön käsite perustuu itsemäärittelyyn (2 artikla). Kulttuuriperintöyhteisö on muodoltaan vaihteleva ihmisten joukko, jonka määrittelyssä ei viitata esimerkiksi etnisyyteen perustuvaan tai muuhun tarkasti rajattuun, kuten maantieteelliseen yhteisöön. Yhteisöä voi kuitenkin yhdistää kieli, uskonto, historia tai humanistiset

4 [Explanatory report](#). Lisää kulttuuriperintöyhteisön käsitteestä esim. *Farokonventionen – Europarådets ramkonvention om kulturarvets samhälleliga värde*. Riksantikvarieämbetet, Stockholm 2014, s. 47–55; *Heritage and Beyond* 2009.

5 [Explanatory report](#).

arvot. Sopimuksessa painottuu kulttuurien välinen vuoropuhelu, jonka edistämiseksi sopimuksen ratifioineet maat pitävät tärkeänä erilaisten kulttuuriperintöjen ja -yhteisöjen kohtelun tasapuolisuutta.

Kulttuuriperintöyhteisöön kuulumisen ei edellytä toimintaa, vaan jokaisella on oikeus samastua kulttuuriperintöyhteisöön, vaikkei henkilöillä olisikaan mahdollisuutta toimia sen parissa. Riittää, että he arvostavat tiettyä kulttuuriperintöä tai haluavat sen säilyvän ja välittyvän tuleville sukupolville. Sopimus sisältää ajatuksen siitä, että toiminta kulttuuriperintöyhteisöissä vahvistaa sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja yhteistä vastuun tunnetta asuinympäristöjä kohtaan (8 artikla). Esimerkiksi erilaiset harrastajaryhmät voidaan katsoa kulttuuriperintöyhteisöiksi. Yksilö voi kuulua moniin yhteisöihin yhtä aikaa. Ne voivat olla hyvin monimuotoisia, perinteisistä yhdistyksistä virtuaalisiin yhteisöihin.⁶

Sopimuksessa käsitellään kulttuuriperintöön liittyvien julkisten vastuiden järjestämistä (11 artikla). Keskeistä on jaettu vastuu kulttuuriperinnöstä. Se merkitsee julkishallinnon, yhteisöjen ja yksityisten toimijoiden välisen yhteistyön ja uusien innovatiivisten toimintatapojen ja puitteiden kehittämistä. Julkisilla toimijoilla on tällaisessa yhteistyössä mahdollistajan rooli. Sopimus tarkoittaa myös vapaaehtoisjärjestöjen merkityksen tunnustamista toimintaan osallistujina sekä kulttuuriperintöä koskevan politiikan onnistumisen arvioijina (12 artikla). Edistääkseen kulttuuriperinnön saatavuutta osapuolten tulee kehittää digitaalisen teknologian hyödyntämistä ja pyrkiä poistamaan kulttuuriperintöön liittyvän tiedon saavutettavuuden esteitä (14 artikla).

Faron yleissopimuksessa kulttuuriperintö nähdään paitsi yksilöiden elämänlaatua kohentavana tekijänä, myös sosiaalisena ja taloudellisena voimavarana koko yhteiskunnassa, sen eri osa-alueilla. Kulttuuriperinnön tulee palvella yhteiskuntaa, sen taloudellista, poliittista, sosiaalista ja kulttuurista kehitystä ja maankäytön suunnittelua (8a artikla). Sopimus rohkaisee eri politiikkasektorit ylittävään näkemykseen kulttuuriperinnön hyödyistä. Kulttuuriperintö tukee sosiaalisesti kestävästä kehitystä paitsi yksilötasolla paremman elämänlaadun ja aktiivisen kansalaisuuden kautta myös yhteiskunnan yleistä vakautta: kulttuuriperintöä voidaan sopimuksen mukaan käyttää rauhallisen ja demokraattisen yhteiskunnan tukemisessa, ihmisten ja kulttuurienvälisen vuoropuhelun ja yhteisymmärryksen edistämässä sekä konfliktien ehkäisyssä.⁷

6 Myös Unescon aineettoman kulttuuriperinnön yleissopimuksen verrokkiselvityksessä kiinnitetään huomiota siihen, ettei aina ole selvää, keitä yhteisöllä kulloinkin tarkoitetaan – yhteisön määrittely voi siten olla ongelmallista, vaikka Unescon mukaan aineeton kulttuuriperintö edellyttää sitä luovien, säilyttävien tai edelleen välittävien yhteisöjen, ryhmien tai yksilöiden omaksi kulttuuriperinnöksi tunnustamista (Marsio 2014).

7 *Farokonventionen – Europarådets ramkonvention om kulturavets samhällliga värde*. Riksantikvarieämbetet, Stockholm 2014.

Kestävä kehitys viittaa kulttuuriperinnön säilymiseen ja sen tarjoamien mahdollisuuksien kestäväan käyttöön. Kestävän kehityksen voi nähdä viittaavan myös ihmisten laajaan mahdollisuuteen osallistua kulttuuriperinnön ja sen käytön määrittämiseen. Sopimuksessa tuodaan esille kulttuuriperinnön taloudellinen potentiaali kestävällä tavalla hyödynnettävänä voimavarana. Myös kulttuurinen ulottuvuus, kulttuuriperinnön merkitys kulttuurien välisessä vuoropuhelussa ja konfliktien ehkäisyssä sekä moninaisuuden ja identiteetin kunnioittaminen on osa kestävä kehitystä (4 ja 7 artikla). Kulttuuriperinnön potentiaali sosiaalisesti kestävä kehityksen lähteenä edellyttää tiedon saantia ja koulutusta. Artikla 13 Kulttuuriperintö, tieto ja osaaminen painottaa kulttuuriperintöulottuvuuden sisällyttämistä koulutuksen kaikille tasoille sekä kulttuuriperinnön, kulttuuriperintöyhteisöjen, ympäristön ja niiden välisten suhteiden monitieteisen tutkimuksen tukemista samoin kuin täydennyskoulutusta ja yhteyttä kulttuuriperintöopetuksen ja ammatillisen koulutuksen välillä. Aineellisen kulttuuriperinnön säilymisen varmistamiseksi tulisi määrittää kestävä hoidon periaatteet ja edistää perinteisten materiaalien, tekniikoiden ja taitojen käyttöä sekä laatuvaatimuksia. (9 ja 10 artikla).

Kulttuuriperinnöllä on Faron yleissopimuksessa rooli myös vakaan ja demokraattisen yhteiskunnan rakentamisessa Euroopassa. Tekstissä puhutaan ”Euroopan yhteisestä kulttuuriperinnöstä”, jonka taustalla ovat eurooppalaiset demokraattiset, poliittiset ja yhteiskunnalliset ihanteet sekä ajatus Euroopan kulttuuriperinnön ainutlaatuisuudesta. Euroopan kulttuuriperintö on sen ”kulttuurista pääomaa”, joka on sekä itsessään arvokasta että arvokas pohja tulevalle kulttuuriselle, yhteiskunnalliselle ja taloudelliselle kehitykselle.⁸

Faron yleissopimus pyrkii vahvistamaan näkemystä kulttuuriperinnöstä voimavarana. Se nostaa aiempien Euroopan neuvoston välineiden rinnalle seuraavat näkökulmat:

Kestävä kehitys. Kulttuuriperintö on nähtävä arvokkaana voimavarana, joka yhdistää kehityksen eri ulottuvuudet: kulttuurisen, ekologisen, taloudellisen, yhteiskunnallisen ja poliittisen. Kulttuuriperinnöllä on itseisarvoa, minkä lisäksi se voi edistää muita politiikan osa-alueita;

Globalisaatio. Kulttuuriperintö on voimavara, joka vahvistaa kulttuurien monimuotoisuutta ja paikatunnetta yhtenäistyvässä maailmassa;

Kulttuuri-identiteetin merkityksen tunnistaminen konflikteissa. Kulttuuriperintö on voimavara, jolle kulttuurien välinen vuoropuhelu, demokratia ja avoimuus perustuvat.

8 [Explanatory report.](#)

Näillä näkökulmilla vahvistetaan monimuotoisen kulttuuriperinnön ja yleisemmin kulttuurin asemaa kestäväen kehityksen keskeisenä osana.

Ratifoointitilanne Euroopan neuvoston jäsenmaissa

Euroopan neuvoston kulttuuriperinnön yhteiskunnallista arvoa ja merkitystä käsittelevä Faron yleissopimus avattiin allekirjoituksille vuonna 2005. Sopimus tuli voimaan vuonna 2011. Vuoden 2015 tammikuun loppuun mennessä siihen on liittynyt 17 jäsenmaata. Nämä maat ovat Armenia, Bosnia ja Herzegovina, Itävalta, Kroatia, Georgia, Unkari, Latvia, Luxembourg, Moldova, Montenegro, Norja, Portugali, Serbia, Slovakia, Slovenia, Ukraina ja Makedonia. Viidessä valtiossa sopimus on allekirjoitettu, mutta ei vielä ratifioitu: Albania, Belgia, Bulgaria, Italia ja San Marino. Tämän lisäksi joissakin valtioissa, kuten Ruotsissa, on tehty ratifoinnin taustaselvitystyötä, mutta sopimusta ei ole vielä allekirjoitettu.

Ratifioineet (17)
Allekirjoittaneet (5)
Valmisteilla

Euroopan neuvoston Faron yleissopimuksen toteutusmallit

Euroopan neuvoston kulttuurin, kulttuuriperinnön ja maiseman johtokomitea on viime vuosina pyrkinyt vahvistamaan yleissopimuksen näkyvyyttä ja asemaa. Vuonna 2013 hyväksyttiin sopimusta käsittelevä toimintasuunnitelma (*Faro Action Plan*), jonka toteuttamiseksi on laadittu toimintamalleja sopimukseen liittyneille valtioille (mm. *Faro workshops*, *Faro applications*, *Faro walks*. Lue lisää liitteestä 3). Toimintamallit ovat vapaasti hyödynnettävissä ja jaettavissa eteenpäin. Mallit on pyritty rakentamaan siten, että ne sopivat erilaisiin sosiaalisiin, kulttuurisiin ja poliittisiin konteksteihin. Euroopan neuvoston mukaan mallien tavoitteena on edistää sopimuksen käytännön toteutumista paikallisesti siten, että niiden avulla syntyy "Faro-yhteisöjä", joissa voidaan jakaa kokemuksia ja tietoa, tutkia uusia Faron yleissopimuksen tulkintamalleja sekä rohkaista kehittämään yhdessä työkaluja kansalaisyhteiskunnalle. Toimintamallien hyödyntäjiä kannustetaan kertomaan omista sovelluksistaan Euroopan neuvostolle.

3. Kerro, kysy, kuuntele – avoin valmistelu

Faron yleissopimukseen liittymistä valmistelleen taustaselvityshankkeen tavoitteena oli toteuttaa sopimuksen kansalaislähtöistä ja vuorovaikutteista henkeä.

Hankkeen tavoitteet

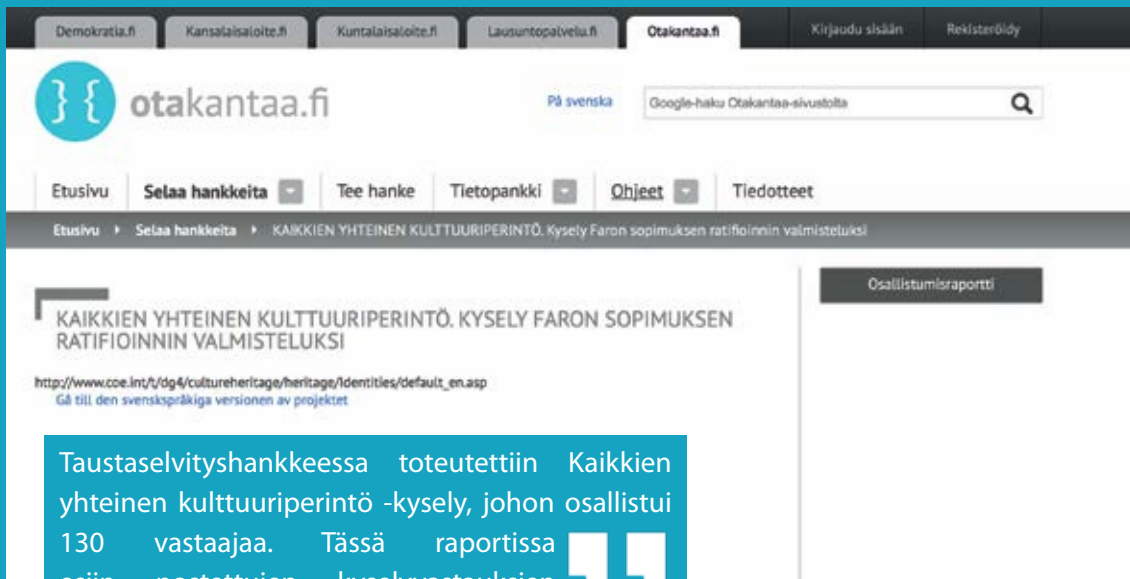
Hanke pyrki herättämään keskustelua kulttuuriperinnön merkityksestä, tekemään tunnetuksi Faron yleissopimusta sekä selvittämään ja tuomaan esille olennaisimmat kokonaisuudet, joihin sopimukseen liittymisen jälkeen tulee tarttua. Mitä ovat ne keskeiset kulttuuriperintötyötä koskevat muutos- ja kehittämistarpeet, joilla voitaisiin edistää Faron yleissopimuksen tavoitteiden toteutumista Suomessa? Miten niihin voitaisiin vastata? Laaditun taustaselvityksen tarkoituksena on tukea opetus- ja kulttuuriministeriötä sopimuksen voimaansaattamisen valmistelussa. Mukana olleita tahoja, kuten kansalaisjärjestöjä, kannustettiin pohtimaan, kuinka he voisivat toteuttaa entistä aktiivisempaa kulttuuriperintötyötä.

Faron yleissopimuksen laajaa sisältöä jäsenettiin jo taustaselvityshankkeen suunnitteluvaiheessa. Vertailukohtina olivat tuolloin luonnosvaiheessa olleen Ruotsin valmisteluraportin jäsentely sekä Euroopan neuvoston sopimuksesta tuottama aineisto⁹. Lähemmän tarkastelun kohteeksi valittiin kolme mahdollisimman kattavaa teemaa, joiden kautta haluttiin pohtia Faron yleissopimukseen liittymisen vaikutuksia kulttuuriperintötyöhön. Valitut teemat ovat 1) kulttuuriperintö yksilöiden ja yhteisöjen arjessa, 2) kulttuuriperintö kestävä kehityksen voimavarana ja 3) avoin, reilu ja palveleva kulttuuriperintöhallinto. Näiden teemojen avulla nähtiin jo taustoituvaiheessa olevan mahdollista käsitellä kulttuuriperintöä voimavarana sekä yksilöiden, yhteisöjen että yhteiskunnan näkökulmasta, samoin kuin näille kaikille kolmelle tasolle kuuluvia oikeuksia, velvollisuuksia ja mahdollisuuksia.

Hankkeen päävaiheet

Taustaselvityshankkeen kantavia periaatteita olivat avoin viestintä sekä laaja ja mahdollisimman monipuolinen osallistuminen. Hankkeessa toteutettiin kaikille avoin verkkokysely sekä järjestettiin kolme keskustelutilaisuutta, joiden tarkoituksena oli syventää kyselyn tuomia näkökulmia. Hankkeen verkkosivuja ja sosiaalista

⁹ Farokonventionen – *Europarådets ramkonvention om kulturarvets samhälleliga värde*. Riksantikvarieämbetet, Stockholm 2014. [Website of the Council of Europe, Faro Convention](#).

Taustaselvityshankkeessa toteutettiin Kaikkien yhteinen kulttuuriperintö -kysely, johon osallistui 130 vastaajaa. Tässä raportissa esiin nostettujen kyselyvastauksien tunnuksena on iso lainausmerkki.

Hankkeessa käytettiin aktiivisesti erilaisia verkkoviestinnän kanavia: verkkosivujen www.faronsopimus.org lisäksi käytössä olivat Facebook, YouTube ja Twitter. Twiitteihin viitataan hashtagilla:

mediaa hyödynnettiin viestinnässä aktiivisesti. Lisäksi hanketta ja Faron yleisöpimusta esiteltiin erilaisissa tilaisuuksissa ja seminaareissa sekä lehtiartikkeleissa.

Verkkokysely – Kaikkien yhteinen kulttuuriperintö

Taustaselvityshanke käynnistettiin verkkokyselyllä. Sen toteutuslueksi valittiin otakantaa.fi¹⁰, joka on kaikille avoin kansalaisten, hallinnon ja päätöksentekijöiden verkkopalvelu. [Kaikkien yhteinen kulttuuriperintö](#) -kysely oli avoinna 15.4.–15.8.2014. Siihen saapui yhteensä 130 vastausta. Kysely koostui 12 kysymyksestä (liite 4) kolmen pääteeman mukaisesti.

Kulttuuriperintöä yksilöiden ja yhteisöjen arjessa -teemaan liittyen kysyttiin, millaisia asioita ja kohteita vastaajat pitävät tärkeinä omassa lähiympäristössään ja mitä he haluavat välittää tuleville sukupolville. Lisäksi kysyttiin vastaajien näkemyksiä siitä, miten kulttuuriperintö vaikuttaa heidän elämänlaatuunsa. Tavoitteena oli saada kuvaa siitä, miten kansalaiset näkevät kulttuuriperinnön merkityksen arjessaan sekä oikeutensa ja velvollisuutensa osallistua kulttuuriperintöä koskevaan työhön. Kysymyksillä tavoiteltiin tietoa myös kulttuuriperintöyhteisö-käsitteen taustaksi.

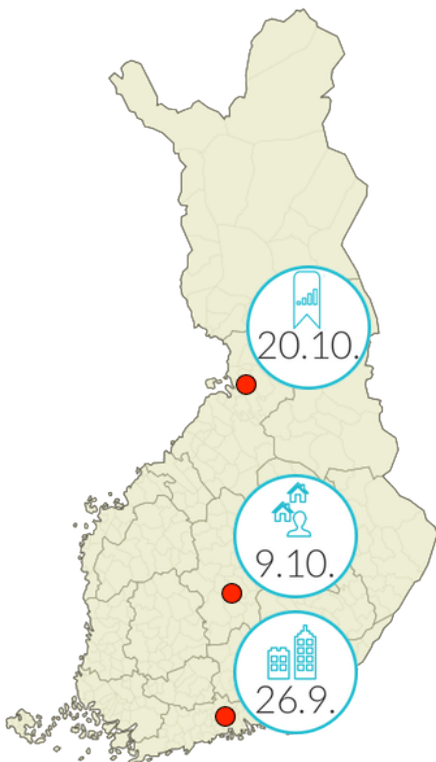
¹⁰ Otakantaa.fi on osa oikeusministeriön ylläpitämää ja tuottamaa Demokratia.fi-verkkopalvelua.

Kulttuuriperintö kestävän kehityksen voimavarana -teemaan liittyen kysyttiin näkemyksiä kulttuuriperinnön hyödyntämisestä sekä lähiympäristössä että koko yhteiskunnassa. Kestävyyteen liitettiin kysymyksissä myös kasvatusta: haettiin konkreettisia ehdotuksia siitä, miten kulttuuriperintöä voitaisiin hyödyntää esimerkiksi kouluissa. Kysymysten kautta lähestyttiin kulttuuriperinnön käyttöä taloudellisesti, sosiaalisesti, ekologisesti ja kulttuurisesti kestävän kehityksen näkökulmista.

Kolmanteen teemaan *Avoin, reilu ja palveleva hallinto* liittyen kartoitettiin sitä, kuinka kulttuuriperintöhallintoa tulisi nyt ja jatkossa kehittää: millaista tukea kansalaiset tarvitsevat ja millaisia uusia yhteistyömuotoja ja -kanavia mahdollisesti tarvitaan.

Keskustelutilaisuudet

Taustaselvityshankkeessa järjestettiin kolme kansalaisille ja asiantuntijoille tarkoitettua keskustelutilaisuutta, joissa syvennettiin hankkeen pääteemojen käsittelyä. Tilaisuuksien sisältöä ja antia käsitellään tarkemmin luvussa 4. Keskustelujen tausta-aineistona olivat kyselyvastaukset sekä teeman mukaiset Faron yleissopimuksen sisällöt. Tilaisuuksissa kokeiltiin myös erilaisia osallistumisen tapoja. Jokaisella tapahtumalla oli kummi ja päivastuussa oleva organisaatio.

Oulu: Kulttuuriperintö kestävän kehityksen voimavarana

Jyväskylä: Kulttuuriperintö yksilöiden ja yhteisöjen arjessa

Helsinki: Avoin, reilu ja palveleva hallinto

Kulttuuriperintö yksilöiden ja yhteisöjen arjessa -teeman kummina oli professori Janne Vilkkunen Jyväskylän yliopistosta. Kaikille avoin tilaisuus järjestettiin Jyväskylässä lokakuussa 2014. Paneelikeskusteluun osallistujat edustivat erilaisia kulttuuriperinnön parissa työskenteleviä yhteisöjä, yhdistyksiä ja paikallisia toimijoita sekä kulttuuriperinnön tutkimusta ja museokenttää (liite 5). Kysymyksiä ja kommentteja panelisteille saattoi esittää suoraan tai sähköisen viestiseinäpalvelun kautta. Tilaisuuden aikana hyödynnettiin aktiivisesti myös sosiaalista mediaa.

Kulttuuriperintö kestäväen kehityksen voimavarana -teeman kummina oli professori Katriina Siivonen Helsingin yliopistosta. Kaikille avoin tilaisuus järjestettiin Oulussa lokakuussa 2014. Panelistit edustivat paikallista kulttuuriperintöä hyödyntäviä yhteisöjä ja hankkeita, yhdistyksiä, kasvatusta, tutkimusta ja museoita.

Museovirastossa syyskuussa 2014 järjestetyn asiantuntijoiden kutsutyöpajan aiheena oli kulttuuriperintöhallinnon kehittäminen. **Avoin, reilu ja palveleva hallinto** -teeman kummina oli finanssineuvos Katju Holkeri valtionvarainministeriöstä. Työpaja jakaantui kolmeen pöytäkeskusteluun. Ensimmäisen pöydän teemana oli avoin kulttuuriperintöhallinto mahdollisuutena ja mahdollistajana ja ydinkysymyksenä ”miten kulttuuriperintöhallinto vastaisi entistä paremmin avoimen hallinnon haasteisiin?”. Toisena teemana oli hallinnon vastuunjako ja sektorivastuut ja ydinkysymyksenä ”onko nykyinen vastuunjako kohdallaan?”

Kolmantena teemana käsiteltiin Faron yleissopimusta osana lainsäädäntöä. Ydinkysymykset liittyivät sopimuksen kulttuuriperintökäsitteeseen, siihen millaisia lainsäädännöllisiä tai voimassa olevan lainsäädännön tulkintaan vaikuttavia muutostarpeita sopimus asettaa sekä siihen, miten olemassa oleva lainsäädäntö mahdollistaa osallistumisen, vaikuttamisen ja yhteistyön sekä Faron yleissopimuksen tarjoamiin uusiin ”perintökumppanuuksiin”.

4. Kulttuuri- perintötyön kehittäminen

– keskeiset teemat ja tulokset

Tähän lukuun on koottu kolmeen ydinteemaan (kulttuuriperintö yksilöiden ja yhteisöjen arjessa, kulttuuriperintö kestäväen kehityksen voimavarana sekä avoin, reilu ja palveleva kulttuuriperintöhallinto) liittyvät keskeisimmät havainnot ja tulokset.

Kulttuuriperintö yksilöiden ja yhteisöjen arjessa

Vuonna 2000 voimaan tullut Suomen perustuslaki toteaa muun muassa, että (20 §): *”Vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon”. Euroopan neuvoston vuonna 2005 Farossa hyväksytty Kulttuuriperinnön yhteiskunnallista merkitystä koskeva yleissopimus on erinomaisen hyvin sopusoinnussa tämän yhteiskunnallisen näkökulman kanssa kun sopimuksessa todetaan, että (4 a artikla): ”jokaisella on, yksin tai yhdessä muiden kanssa, oikeus nauttia kulttuuriperinnöstä ja osallistua sen rikastuttamiseen”.*

Kansalainen voi päteviin tosiasioihin perustuen kysyä, mitä uutta Faron yleissopimus tuottaa kun kulttuuriperinnön merkitys on periaatteessa jo vuosikymmeniä ymmärretty suomalaisessa yhteiskunnassa. Keskeisin uutuuksena ja voimavara on sopimuksessa todentuva yhteinen eurooppalainen näkemys, ettei kulttuuriperintö ja sen vaaliminen ole yhteiskunnallinen kulu, vaan monipuolinen hyvän elämän resurssi. Sen nauttimisen ja käytön yksinoikeutta ei ole kenelläkään, sillä se kuulu kaikessa monipuolisuudessaan kaikille.

Olennaisinta on, että sopimuksen hengessä yhteiskunnassa edetään siihen suuntaan, että yhteiskunnallisesti merkittävä ”näkyvätön” kulttuuriperintöarvo tuodaan sitä koskevien päätösten äärellä tasapainoisesti ”näkyvien” eli taloudellisten arvojen rinnalle lopullisia ratkaisuja pohdittaessa. Yksi suurimpia sekä sopimuksen että etenkin sen päämäärien toteuttamiseen liittyviä haasteita on kielensämmen yleiseksi tulleen, mutta silti epämääräiseksi jääneen, kulttuuriperinnön käsitteen perusteellinen avaaminen ja juurruttaminen osaksi yksilöiden ja yhteisöjen arkea. Tämä onnistuu tehokkaimmin varmistamalla lasten ja nuorten kulttuuriperintökasvatus osaksi peruskoulun opetusta.

Janne Vilkuna

Yksilöiden ja yhteisöjen arvostamaa aineetonta ja aineellista kulttuuriperintöä:

Kulttuuriperintö tarkoittaa ymmärrystä maiseman ja paikkojen merkityksistä, menneisyydestä ja nykyisyydestä. Ympäristöillä on aina merkityksensä, kulttuurisesti tärkeät paikat ovat osa perintöämme ja suomalaisia perinteitä, niin menneitä kuin nykyisiä; ilman perinteiden tuntemusta paikat ovat yhdentekeviä, mitä tahansa paikkoja.

kirkot ja hautausmaat
kivi- ja rautakauden
asutuksen jäljet
kivijalkakaupat
kouluperinteet käsityöt
laitakaupungin historia
lapsuuden paikat
leikit linnat loitsut
muinaismuistot museot

palsatavielijat
patsaat puuveneet
rituaalit ruokakulttuuri
saamelaisen
kulttuuriperintö sadut
sanonnat sauna suvivirsi
suvun kertomukset taidot
tarinat tiedot työtavat
uskomukset valokuvat

kieli musiikki ulkoilmamuseot
kalevalamittainen runous
kansallispuvut arkeologiset
kohteet arkkitehtuuri
arkistot hevuskulttuuri
jalkapallostadion
kaivoshistoria kalliomaalaukset
kansanparannustaidot
kansantanssi kertomukset

#Faro2014

J. Vilkuna: kulttuuriperintö on aina paikallista.

Monimuotoinen kulttuuriperintö

Faron yleissopimuksen perusta on artiklassa 2 esitelty uusi laaja kulttuuriperintö-käsite. Ihmisoikeuksiin ja demokratiaan perustuvan periaatteen mukaisesti sopimus tarkastelee kulttuuriperintöä yksilöllisen määrittämisoikeuden näkökulmasta. Kulttuuriperintö tarkoittaa kaikkia sellaisia menneisyydestä perittyjä voimavaroja niiden omistajasta riippumatta, jotka ihmisten mielestä kuvastavat heidän jatkuvasti muuttuvia arvojaan, uskomuksiaan, tietojaan ja perinteitään. Tähän kuuluvat myös ihmisten ja paikkojen vuorovaikutuksesta aikojen kuluessa rakentuneen ympäristön osat.

Kaikkien yhteinen kulttuuriperintö -verkkokyselyssä ja hankkeen tilaisuuksissa esille nousseet käsitykset kulttuuriperinnöstä ovat pitkälti sopusoinnussa yleissopimuksen 2 artiklassa esitetyn määritelmän kanssa. Kulttuuriperintö koettiin vastauksissa kaikkia koskettavaksi, ajassa muuttuvaksi, monimuotoiseksi ja merkityksiltään kerrostuneeksi.

Yksilöiden ja yhteisöjen arvostamaa kulttuuriperintöä ovat viereisellä sivulla esitetyn lisäksi myös tasa-arvo, yhteisöllisyys, talkoohenki, jokamiehen oikeudet sekä luottamus ja usko sivistykseen. Vastauksissa tuotiin esille, että linkki yhteiseen eurooppalaiseen kulttuuriperintöön rakentuu kristinuskon, keskusteleavan demokratian ja suvaitsevaisuuden kautta. Luonto ja rakennettu ympäristö ovat vastaajille erittäin tärkeä osa kulttuuriperintöä. Arvokkaita elämää rikastuttavia kohteita ovat mm. erilaiset vesistömaisemat, monimuotoiset metsät, niityt ja suot, puistot sekä lukuisat eri-ikäiset rakennetut ympäristöt. Luontoon liitettiin positiivisina tekijöinä hiljaisuus ja puhtaus.

Verkkokyselyn vastauksissa mainittiin perinteiset kansallisesti arvokkaiksi luokitellut kulttuuriperintökohteet kuten kartanot, linnat ja kansallismaisemat. Suurimman arvon vastaajat antoivat kuitenkin kulttuuriympäristölle, jossa näkyvät arkipäivä ja vastaajien omat kokemukset. Arjen kulttuuriperintöä ovat ympäristöt, joilla on jatkuvuutta ja joissa voi aistia eri sukupolvien läsnäolon sekä alueet, joihin liittyy oma kulttuurihistoria ja jotka luovat yhteisöllisyyttä. Paikkoihin ja maiseemiin liittyvien tarinoiden todettiin olevan olennainen osa kulttuuriperintöä, sillä ilman paikan kerrotun menneisyyden tuntemusta kohteen merkitystä on vaikea ymmärtää ja arvostaa.

Yleissopimuksen 2 artiklan määritelmä kulttuuriperinnöstä on toistaiseksi laajin tähän mennessä kansainvälisissä sopimuksissa esitetyistä määritelmistä. Sopimus huomioi kulttuuriperinnön vuorovaikutteisen luonteen ja sen, miten ihmisten toimet muokkaavat kulttuuriperintöä jatkuvasti.

Kulttuuriperinnön käsite ei ole riittävän selkeä. Se saattaa jäädä helposti ymmärrystä vaille, koska sanan kuulija ei ymmärrä mitä sillä tarkoitetaan. Mitä ihminen ei ymmärrä, pitää hän usein tarpeettomana. Toisin sanoin: kulttuuriperinnön käsite on vaikea ja vieras suurimmalle osalle ihmisiä. Kulttuuriperintöä ei voi vaalia jos ei saa kiinni ajatuksesta mitä väliä kulttuuriperinnöllä on.

Jyväskylässä järjestetyssä Kulttuuriperintö yksilöiden ja yhteisöjen arjessa -keskustelutilaisuudessa pohdittiin sitä, pitäisikö kulttuuriperintö-käsite pystyä määrittelemään kansallisella tasolla sopimustekstissä esitettyä täsmällisemmin. Tilaisuuden osallistujilta kysyttiin, koetaanko kulttuuriperintö vaikeaksi käsitteeksi. Yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, että käsite on vaikea. Myös verkkokyselyyn vastanneet mielsivät käsitteen vaikeaselkoiseksi.

Jyväskylän keskustelutilaisuudessa nousivat esiin myös kysymykset muun muassa siitä, kuka määrittelee kulttuuriperinnön, kenellä on oikeus valita kulttuuriperintökohteet ja mitä eroa on kulttuuriperinnöllä ja kulttuuriympäristöllä. Keskustelun tuloksena todettiin yhteisesti, että kulttuuriympäristö kattaa kaikki ihmisen toiminnan jäljet ympäristössä. Kulttuuriperintö sen sijaan ei ole kaikkea mahdollista vaan ainoastaan se osa kulttuuriympäristöä, jonka jotkut ovat yhteisesti valinneet ja hyväksyneet kulttuuriperinnökseen.

Panelistit olivat yhtä mieltä siitä, että käsitteen määrittelyyn ei kannata juuttua vaan "sanan pitää muuttua lihaksi". Täsmällistä määrittelyä pidettiin lopulta jopa turhana, koska kaikki määrittelyt ja tulkinnat tehdään arjessa ja ajassa aina uudelleen. Kulttuuriperintö ei ole materiaa vaan prosessi, joka todentuu yksilön tai yhteisön mielessä. Prosessissa tärkeintä on tarjota kaikille mahdollisuus päästä mukaan kulttuuriperinnön määrittelyyn ja vaalimiseen. Panelistien mielestä voimavarvoja kannattaisi käyttää kulttuuriperintö-käsitteen monimuotoisuuden tunnetuksi tekemiseen yleissopimuksen hengen mukaisesti. Vastaavia ajatuksia esitettiin myös verkkokyselyssä.

Kulttuuriperintö on osa kulttuuriympäristöä, se osa joka on haluttu säilyttää. Kulttuuriympäristö kattaa kaiken ihmisen toiminnan.

Ehkä sikäli "kulttuuriperintö" täytyy määritellä jotenkin, että ihmisten ei tarvitsisi ihmetellä, onko heilläkin sitä. Kaikilla on – kulttuuriperintö on näkökulma.

Suomalainen kulttuuriperintö on laaja ja moninainen. Siihen kuuluvat kansalliset, alueelliset, kulttuuriset ja kielelliset osiot ja niitä pitäisi aina tarkastella, päivittää ja suhteuttaa myös monikulttuuriseen maailmaan.”

”Jag förstår kulturarv som en mångfald av kulturer, subkulturer, praktiker, grupper, minoriteter och röster. Som ett synsätt som inte stannar vid språkliga och nationella gränser, utan som ser det globala i det lokala, de transkulturella, flerspråkiga och heterogena inslagen i ”vår” kultur. För mig är det viktigt att vi inkluderar mer snarare än avgränsar och begränsar, att vi ser gränsöverskridanden i olika former (konkreta och abstrakta) som en utgångspunkt. Det är viktigt att diskussionen kring kulturarv är normkritisk och hela tiden problematiserar statiska kategorier eller fixeringar kring ett ”vi”. Vem är vi:et som definierar vem ”vi” är?”

”Toivon, että kulttuuriperintöä hedelmällisesti avaava tieteellinen keskustelu rantautuisi myös kulttuuriperintötoimijoiden arkeen, ja kulttuuriperintö nähtäisiin enemmän prosessina ja merkityksinä kuin fyysisinä kappaleina, museoesineinä ja monumentteina.”

”Eliitti ja kristinusko ovat liian vahvasti esillä. Saamelaiset ja muut vähemmistöt unohdetaan säännöllisesti!”

”Kulttuuriperintö tahtoo keskittyä – ainakin julkisesti – Suomen eteläosiin. Vähemmistöjen kulttuuriperintö pääsee valitettavan usein vain näyttämölle.”

”Kulttuuriympäristössä tapahtuu monenlaisia yhteentörmäyksiä erityisesti suojelukysymyksissä. Suojelulla edelleen negatiivinen sävy. Suojelun, kulttuuriperinnön vaalimisen ja hoitamisen sekä kestäväen kehityksen kytkös ei ole riittävän selkeä.”

”Käsityöperinnettä arvostetaan yhä enenevässä määrin, mutta ”korkeakulttuurin” asemaan sillä on vielä valtavan pitkä matka.”

Kulttuuriperintö on yksi merkittävimmistä omaan hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä. Sen avulla pysyy vahvana, ymmärtää itseä ja muita paremmin, se tuottaa suunnatonta mielihyvää.

”Kun tuntee ihmisen ja ympäristön menneisyyttä, voi suhtautua levollisesti ja ratkaisukeskeisesti myös tulevaisuuteen.”

Lähes kaikki verkkokyselyyn vastanneista mielsivät kulttuuriperinnön myönteiseksi asiaksi. Vastausten joukossa huomioitiin vaikea kulttuuriperintö (engl. *difficult heritage*), jonka olemassaolosta ja vaikutuksista pitää vastaajien mielestä pystyä keskustelemaan. Ristiriitoja ja ongelmia aiheuttavina kulttuuriperintöky-symyksinä nostettiin esiin mm. erot kansankulttuurin ja korkeakulttuurin arvostuksessa, vähemmistökuulttuurien eriarvoisuudessa suhteessa valtakulttuuriin sekä kiistat rakennussuojeluun liittyvissä kysymyksissä.

Elämänlaadun rikastuttaja

Yleissopimuksen johdannossa korostetaan ajatusta siitä, että kulttuuriperintö tulee ymmärtää yksilöiden ja yhteisöjen elämänlaatua rikastuttavana voimavarana. Verkkokyselyssä tuotiin selkeästi esiin kulttuuriperinnön ja hyvinvoinnin yhteys. Vastaajien mukaan kulttuuriperinnön tuntemus rakentaa myönteistä minäkuvaa ja vahvaa itsetuntoa. Kulttuuriperintö tekee arjesta merkityksellistä ja kasvattaa yhteenkuuluvuuden tunnetta. Vanhan ja uuden rinnakkaiselo lisää luotamusta tulevaisuuteen, rauhoittaa ja tuo turvallisuutta muutosten keskelle.

Vastauksissa korostettiin myös kulttuuriperintöarvojen merkitystä ympäristölle, maiseman luonteelle, alueelliselle identiteetille ja ympäristöulottuvuuksille. Arjen ympäristöön kuuluvat paikat, maisemat ja rakennettu kulttuuriympäristö ovat vastaajille tärkeitä. Toiminnallinen, hyvin suunniteltu ja erityisesti hyvin hoidettu monikerroksinen elinympäristö koetaan arkielämää rikastuttavaksi kulttuuriseksi ja sosiaalisesti voimavaraksi.

Ympäristöllä on suora yhteys hyvinvointiin. Kauneus ja vehreys voimaannuttaa.

”Kaunis ympäristö jossa on myös jotakin pysyvyyttä lisää mielenrauhaa, turvallisuudentunnetta ja sitoutumista.”

Yhteisöllisyys on tärkeä kulttuuriperintöön liitetty elämää rikastuttava arvo. Oikeus ja mahdollisuus osallistua kulttuuriperintötyöhön luo verkostoja, joilla vastaanotetut kokevat olevan myönteisiä vaikutuksia elämänhallintaan. Toiminta kulttuuriperintöyhteisössä palkitsee, mikä näkyy muun muassa sitoutumisessa kotiseutuun sekä kylä- ja kaupunginosayhdistysten toiminnan aktivoitumisena.

Yhdessä enemmän

Yleissopimuksessa kulttuuriperintö määritellään yhteiseksi hyväksi, johon liittyvien asioiden demokraattiseen hallintaan tarvitaan koko yhteiskuntaa. Eri osapuolten edellytykset toimia kulttuuriperinnön hyväksi esitellään yleissopimuksen 11 ja 12 artiklassa. Ensinnä mainittu tarkastelee kulttuuriperintöön liittyvien julkisten vastuiden organisoitua, jälkimmäinen keinoja kulttuuriperinnön yleisen ja demokraattisen saavutettavuuden edistämiseksi.

Jyväskylän keskustelutilaisuuteen osallistuneista 83 % oli sitä mieltä, että eri toimijatasojen välinen yhteistyö kulttuuriperintötyössä ei toimi. Käyttäjän kannalta kulttuuriperinnön säilymisestä ja suojelusta vastaavien hallinnonalojen tehtävät ja vastuut näyttävät sekavina. Kritiikkiä kohdistettiin koordinoimien puutteeseen alueella ja neuvontapalveluiden vähäisyyteen paikallistasolla. Kansalaisten demokraattisen osallistumisen ja lähidemokratian kannalta pidettiin huolestuttavana, että keskushallinnon kulttuuriperintöön liittyvät suositukset, päätökset ja suunnitelmat eivät välttämättä johda toimenpiteisiin paikallistasolla. Keskustelua käytiin pitkään mm. kulttuuriperintökasvatuksesta, jonka arvo tunnustetaan valtakunnallisissa opetussuunnitelmissa mutta joka paikallistasolla vielä toistaiseksi huomioidaan valitettavan harvoin. Hallinnon avoimuuden ja asiantuntemuksen puute sai paljon kritiikkiä esimerkeissä, joissa kuvattiin maankäytön suunnittelusta vastaavien päättäjien välinpitämättömyyttä kansalaisten arvostamaa kulttuuriperintöä kohtaan.

Kulttuuriperinnön vaalimisen todettiin olevan kansallinen tehtävä, josta vastuu kuuluu valtion lisäksi kaupungeille, kunnille, muistiorganisaatioille,

Toimivia, ihmisten käytössä olevia kohteita puretaan virkamiesten lyhytnäköisen päätöksenteon vuoksi.

”Monessa kaupungissa saa maaseutumaisemaan ja taajamaan edelleen rakentaa ihan mitä vaan ja miten vaan, olemassa olevaa huomioimatta.”

”Ihmiset ovat vihaisia Uudenmaan rannikon rakentamisesta. Mutta päätöksiä tehdään kansalaisia kuuntelematta”.

”

Enemmän yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa ja suoraa yhteyttä kansalaiseen. Julkisen sektorin ajatukset julkisiksi, mikä tarkoittaa, että yksityishenkilöiden on saatava suora yhteys julkiseen sektoriin! Mitä on tapahtunut esim. Museoviraston tarjoamalle korjausneuvonnalle? Ja ei, Facebook ja muu some eivät riitä!

”ELYistä pitäisi saada neuvoa kansalaisille ja yhdistyksille, kuten alunperin oli MRL:n suunnittelussa tarkoitus. Mistä muuten kansalaiset saavat tietoa? Kunnasta ei.”

”Paikallisen tason toimijat puuttuvat. Kuntia ei kiinnosta ja maakuntatasolla ei aikaa, rahaa. Kulttuuriperinteen arvostusta täytyisi saada enemmän kuntatasolle.”

”Kulttuuriperinnön tunnistamisessa museoilla tulisi olla selkeä ja avoin rooli eli mahdollisuus kysyä ja saada vastaus asiantuntijalta.”

”Tarvitaan alustoja, paikkoja, joihin voidaan tallentaa ja joista voidaan jakaa yhteistä muistitietoa, tarinoita. Museot ovat hyvä taho, mutta niiden tulee avautua paremmin ympäristölleen. Museoiden tulee tehdä niitä asioita, jotka nousevat ympäristöstä ja muuttua ehkä ”ohjaajiksi” ja antaa tekemisen tilaa asiakkailleen ”varsinaisille asiantuntijoille” ja niille yleisöille, joita tällä hetkellä ei edes tavoiteta.”

”Tarvitaan tietoa kohteesta ja merkityksestä yhteisölleen eri aikoina. Tietoa on omistajilla, museoilla, viranomaisilla, mutta myös yhteisöillä. Tiedon kokoaminen ja ”toimittaminen” on tärkeää. Asiantuntijat voivat myös auttaa siinä, miten voin hoitaa halutessani kulttuuriympäristöä. Hyvä esimerkki on monumentin adoptointi.”

Kimmo Levä: "Museot, arkistot, kirjastot – muistiorganisaatiosta muistamisorganisaatioksi, säilyttämisestä ohjaamiseen"

Janne Vilkuna: "museoiden päätehtävä osallistuttaminen"

kolmannen sektorin toimijoille ja yksityishenkilöille. Valtaosa vastaajista tuntui tunnustavan toimivan, hyvin järjestetyn ja ajanmukaisen infrastruktuurin merkityksen kulttuuriperintötyön kulmakivenä. Löytyi esimerkkejä siitä, miten keskus-, alue- ja paikallishallinto ottavat kulttuuriperinnön esille strategioissaan ja kunnat nostavat kulttuuriperinnön ja viihtyisän elinympäristön jopa kilpailuvaltikseen. Tästä huolimatta julkisen sektorin halu ja kyky resursoida voimavaroja arjen tasolla tehtävään kulttuuriperintötyöhön näyttäisi sekä hankkeen keskustelutilaisuuksiin osallistuneiden että verkkokyselyyn vastanneiden mielestä olevan ristiriidassa niin kansalaisten kasvavan aktiivisuuden kuin Faron yleissopimuksen sisällön kanssa. Monien vastaajien mielestä esimerkiksi kulttuuriperinnön vaalimisesta kiinnostuneen kansalaisen on yhä vaikeampi tietää kenen kanssa vuoropuhelua kulttuuriperintöön liittyvissä kysymyksissä pitäisi käydä.

Verkkokyselyn ja keskustelutilaisuuksien perusteella toivotaan kulttuuriperintöalan toimijoiden tehtävien selkeyttämistä, hallinnon ja päätöksenteon avoimuutta ja yhteistyötä yli sektorirajojen. Julkista tukea kaivataan toimintaan, joka edistää kansalaisten mahdollisuuksia osallistua kulttuuriperintötyöhön. Yksilöiden ja yhteisöjen omaehtoisen kulttuuriperintötyön tukeminen on tärkeää myös siksi, että sen katsotaan hyödyttävän sekä muistiorganisaatioita että kulttuuriperintöyhteisöjä. Lasten, nuorten ja ikäihmisten energia ja aktiivisuus ovat hyvää tuotava voimavara ja eri sukupolvien välinen vuorovaikutus kannattaa nähdä positiivisena mahdollisuutena. Suurimmat odotukset ja toiveet kohdistuvat kulttuuriperinnön hoitoon liittyviin helppokäyttöisiin ja asiakasta lähellä oleviin ohjaus- ja neuvontapalveluihin.

Museoilta, arkistoilta ja kirjastoilta odotettiin verkkokyselyssä nykyistä avoimempaa lähestymistapaa asiakkaitaan kohtaan. Kulttuuriperintöyhteisöillä on halu olla mukana kehittämässä, rikastuttamassa ja tukemassa muistiorganisaatioiden toimintaa, mutta epäiltiin ovatko organisaatiot valmiita ja halukkaita avaamaan ovensa yhteistyölle.

Jyväskylän ja Oulun keskustelutilaisuuksissa pohdittiin myös siitä millaisia vaikutuksia Faron yleissopimuksen ratifioinnilla voisi olla kansalaisten arkeen. Käydyn keskustelun perusteella jouduttiin toteamaan, että kommentteja, toiveita ja avoimia kysymyksiä on paljon enemmän kuin valmiita yleispäteviä ratkaisuja.

Haasteita nähtiin usealla eri sektorilla. Miten osoittaa päättäjille, että kulttuuriperintö on hyvinvoinnin, virkistyksen, kasvatuksen ja koulutuksen voimavara, ei pelkkä kuluerä? Haluaako julkinen sektori kuunnella kansalaisten mielipiteitä ja arvioida palvelustrategioitaan tarvittaessa uudelleen? Onko pakko ainoa toimiva ratkaisumalli, vai pystytäänkö takaamaan kansalaisten oikeudet ja velvollisuudet osallistua kulttuuriperinnön vaalimiseen esimerkiksi toimijoiden välisillä sopimuksilla? Positiivisena pidettiin mm. sitä, että muutamissa kunnissa on jo laadittu Faron yleissopimuksen hengen mukaisia toimintasuunnitelmia, joissa kerrotaan millaisen vetovoimatekijän ja resurssin kulttuuriperintö muodostaa ja miten sitä on mahdollista hyödyntää. Kaikkein tärkeimpänä myönteisenä resurssina pidettiin kuitenkin yksilöiden ja kulttuuriperintöyhteisöjen halua osallistua arvostamansa kulttuuriperinnön vaalimiseen.

Kulttuuriperintö kestävän kehityksen voimavarana

Osallisuus on Faron kulttuuriperintösopimuksen keskeinen ajatus. Se on oleellinen ja hieno näkökulma myös kestävän kehityksen kannalta. On tärkeää, että kaikilla ihmisillä on mahdollisuus olla mukana nostamassa arjestaan esille ja siten luomassa yhteistä kulttuuriperintöä omista lähtökohdistaan ja arvoistaan lähtien siellä, missä kulloinkin elävät ja toimivat. Tämä tukee kulttuurisesti kestävästä kehitystä silloin, kun sen perusteina painotetaan ihmisten kulttuurista itsemäärittämisoikeutta ja oikeutta valita ne kulttuuriperintöyhteisöt, joihin haluaa liittyä. Tämä on perusta, jolle kestävän kehityksen muut ulottuvuudet, sosiaalinen, taloudellinen ja ekologinen kestävyys voivat tukevasti rakentua.

Kulttuuriperinnöllä on osallisuuden vahvistamisen lisäksi myös muuta käyttöarvoa. Silloin monesti muutamat henkilöt käyttävät yhteistä kulttuuriperintöä esimerkiksi kaupallisiin tai poliittisiin tarkoituksiin. Tällaisissa yhteyksissä olisi oleellista, että mahdollisimman laaja joukko ihmisiä voi osallistua sekä kulttuuriperinnön sisällön että sen käyttötapojen määrittelyyn. Silloin kun tämä ei ole mahdollista, vähin mikä jokaiselle ihmiselle tulee kestävän kehityksen nimissä taata, on oikeus asettua sellaisen kulttuuriperinnön ulkopuolelle, jota ei tunne omakseen. On hyvä muistaa ajatella myös kulttuuriperinnön tätä ulottuvuutta.

Laajan osallistumisen mahdollistava kulttuuriperintötyö on onnistuessaan vahva kulttuurinen voimavara, jonka tukemiseen kannattaa yhteiskunnassa kohdistaa voimavaroja.

Katriina Siivonen

Näkökulmia kulttuurisesti kestävästä kehityksestä

Kestävä kehitys ja kulttuuriperintö ovat molemmat käsitteitä, jotka voidaan määrittellä eri tavoin. Näkökulman valinta luo aina uusia merkityksiä käsitteiden välisiin painotuksiin, oletuksiin ja odotuksiin. Käsite ”kestävä kehitys” opittiin tuntemaan laajemmin vuonna 1987, kun YK:n ympäristön ja kehityksen maailmankomissio julkaisi raportin nimeltään ”Yhteinen tulevaisuutemme”. Raportin määritelmän mukaan kestävä kehitys tarkoittaa ihmiskunnan nykyisten tarpeiden tyydyttämistä siten, että tulevilta sukupolvilta ei viedä mahdollisuutta tyydyttää omia tarpeitaan. Kulttuurin roolia kestävän kehityksen voimavarana ei vielä tuolloin erityisemmin korostettu. Nykyisin kulttuurin merkitys yhteiskunnan kestävän kehityksen resursina tunnustetaan ja tunnustetaan laajemmin. Faron yleissopimuksessa esitetään

aikaisempiin sopimuksiin ja politiikkaohjelmiin verrattuna uusi ajatus siitä, että kestävä kulttuurisen kehityksen rakennusaineita ovat aktiivinen kansalaisuus, moniarvoisuus, identiteettien kunnioittaminen ja kulttuuriperinnön elämänlaatua rikastuttava käyttö.

Kulttuuriperintö elinvoimaisuuden lähteenä

Taustaselvityshankkeen verkkokyselyn vastaajien mukaan kestävä kehitys rakentuu yhteisesti hyväksytyjen toimintatapojen ja resurssien kunnioittamiselle sekä mahdollisuuteen osallistua ja tulla kuulluksi. Päätöksentekoon osallistuminen on olennainen osa kestävästä kehityksestä. Se kasvattaa vastuun tunnetta omaa elinympäristöä kohtaan, vahvistaa identiteettiä sekä lisää ymmärrystä, osaamista ja yhteistä tahtoa ratkaista ongelmia.

Vastaajat liittivät kestäväseen kehitykseen halun turvata arvokkaaksi koetun kulttuuriperinnön säilyminen ja siirtäminen sukupolvelta toiselle. Tässä työssä kulttuuriperintökasvatuksella on keskeinen rooli, koska kulttuurinen lukutaito auttaa ymmärtämään kulttuuriperinnön monimuotoisuutta ja siirtämään sitä eteenpäin. Kulttuurista kestävyttä on myös se, että ihmisillä on valta päättää, mitä he haluavat kulttuuriperintönään säilyttää tai millaisia kulttuuriperinnön uusia muotoja he haluavat tuottaa ja omaksua. Globalisaatio nähtiin vastauksissa yhtäältä eri kulttuurien välistä vuorovaikutusta rikastuttavana ilmiönä, mutta esiin tuotiin myös ristiriidat, jotka voivat johtaa paikallisen kulttuuriperinnön muuttumiseen tai häviämiseen ennakoimattomalla tavalla. Vastauksissa tuotiin esille vähemmistöjen, maahanmuuttajien ja alkuperäiskansojen oikeus omaan kulttuuriperintöönsä, ja sen turvaamista pidettiin tärkeänä osana kestävästä kulttuurista kehityksestä. Vastausten kokonaisuudesta välittyi erilaisten arvojen ja asenteiden monimuotoisuuden hyväksyminen – vastausten joukossa ei nostettu esiin kielteisessä merkityksessä yhtään sosiaaliluokkiin, uskontokuntiin, sukupuoleen, ikään tai seksuaalista suuntautumiseen kuuluvaa ryhmää.

Kulttuuriperinnön kestävä käyttö

Faron yleissopimus sisältää ajatuksen kulttuuriperinnön tarjoamien mahdollisuuksien käytöstä osana kestävästä taloudellisesta kehityksestä. Tämän todetaan edellyttävän paitsi kulttuuriperinnön erityisluonteen huomioimista talouspoliittisia linjauksia laadittaessa myös kulttuuriperintötietouden lisäämistä. Digitoidun kulttuuriperinnön ja teknisten sovellusten toivotaan avaavan uusia mahdollisuuksia kulttuuriperinnön tunnetuksi tekemiseen. Myös taustaselvityshankkeen verkkokyselyssä nousi esille, että kulttuuriperintöön liittyvän tiedon saavutettavuuteen pitäisi kiinnittää nykyistä enemmän huomioita.

Kulttuuriperintötiedon välittäminen on tärkeää. Sitä kaipaavat asukkaat, mutta myös muualta tulevat, matkailijat

”Tuntuu siltä, että Suomen kulttuuriperintö koetaan uhkaksi kehitykselle ja kilpailukyvyille, vaikka asia on juuri päinvastoin.”

”Luontomatkailu ja kulttuuriperintökohteet olisivat loistava pari. Kulttuurillisesti arvokkaat kohteet vaativat kuitenkin tuotteistamista – tietyllä tapaa etelän lomakohteiden toimintatapojen benchmarkkausta tarvittaisiin.”

”Suomen erityisyys on luontomme ja omaperäinen kulttuurimme, joita kannattaa vaalia ja tuotteistaa.”

”Suomi on kulttuuriperinnön aarreaitta rikkaiden aineistojen, kulttuuriperinnölle rakentuvan kansallisen historian ja pitkälle kehittyneen asiantunteumuksen ja tutkimustiedon kautta. Tämä on kansainvälinen voimavara, jota pitäisi sellaisena myös tukea ja voimistaa – ja mainostaa.”

Vastauksissa tuotiin esiin sellaiset matkailun ja elämysteollisuuden mahdollisuudet, joissa kulttuuriset sisällöt on mahdollista yhdistää muihin vapaa-ajanviettomuotoihin. Suomea ja suomalaista kulttuuriperintöä voisi vastaajien mielestä mainostaa niin koti- kuin ulkomailakin nykyistä enemmän, omaperäisemmin ja kiinnostavampana kohteena. Kulttuuriympäristöjen hyödyntäminen kannattaa vastaajien mielestä nostaa kilpailutekijäksi alueiden elinkeinojen kehittämisessä. Maisemia ja niiden luonto- ja kulttuuriperintöarvoja pidettiin vastauksissa Suomen matkailun tärkeinä vahvuustekijöinä.

Vastuut ja oikeudet

Oikeus kulttuuriperintöön merkitsee Faron yleissopimuksessa mahdollisuutta kehittää kulttuuriperintöä ja nauttia siihen liittyvästä toiminnasta. Hyvän ja kestävä kulttuuriperinnön käytön esimerkkeinä verkkokyselyyn vastanneet mainitsivat hankkeet, jotka tiedon lisäksi lisäävät alueen elinvoimaisuutta. Tällaisia ovat mm. erilaiset teemapäivät, korttelitapahtumat, kulttuuriympäristöpäivät, opastetut kulttuurikävelyt ja kaupunkipolut, joiden varrella olevista kohteista tarjotaan ympäristöön linkitettyä tietoa joko verkossa tai mobiilipalveluiden kautta. Arkeologinen kulttuuriperintö nousi vastauksissa hyvin esille, samoin rakennettu kulttuuriympäristö, jonka ylläpito, hoito ja uusiokäyttö ymmärrettiin useissa vastauksissa

taloudellisesti kestävä kehityksen periaatteiden mukaisena toimintana.

Vastaajien mukaan kulttuurin tuotteistaminen luo mahdollisuuksia, jotka voivat myös palvella aluekehittämisen päämääriä ja paikallisen kulttuurin uusiutumista. Kaupallisiin tarkoituksiin luodut kulttuuriperintötuotteet ovat osa nykyajan matkailuteollisuutta. Faron yleissopimus antaa kulttuuriperintöyhteisöille kulttuurisen määrittelyvallan omaan kulttuuriperintöönsä, mutta voidaanko määrittelyoikeus ulottaa myös kulttuuriperinnön kaupallistamiseen? Kenen edun mukaista on tuotteistaa kulttuuriperintö siten, että se irrotetaan ajallisesta ja paikallisesta yhteydestään? Onko yksilöillä ja kulttuuriperintöyhteisöillä oikeutta hyötyä taloudellisesti kulttuuriperinnön tuotteistamisesta? Yleissopimuksen selitysmuistio korostaa, että oikeus osallistua kulttuuriperinnön määrittelyyn sisältää myös oikeuden olla osallistumatta. Jokaisella on oikeus pysyä sekä kulttuuriperinnön kaupallistamisen että poliittisen käytön ulkopuolella.

Kestävä kulttuurinen kehitys korostaa vastuuta mm. yksilöstä ja yhteisöstä, luontoarvoista, kulttuuriympäristöstä sekä kulttuurisista oikeuksista osana ihmis-oikeuksia. Kestävä kehitys edellyttää ymmärrystä, osaamista, reilua, jatkuvaa oppimista, yhdessä tekemistä, sukupolvet ylittävää ajattelua ja yhteistä tahtoa ratkaista tämän päivän ja huomisen ongelmia. Kulttuuri ja kulttuuriperintö ovat vasta nousemassa kestävä kehityksen keskiöön taloudellisten, sosiaalisten ja ekologisten ulottuvuuksien rinnalle. Tämä kehityksen suunta oli vastaajien mielestä oikea, mutta vaatii osakseen nykyistä tiiviimpää vuoropuhelua kansalaisten, kansalaisjärjestöjen, asiantuntijoiden, oppilaitosten, kulttuuriperintöyhteisöjen, kuntien ja julkisen hallinnon välille. Tämä toivomus on täysin sopusoinnussa niin Faron yleissopimuksen kuin esimerkiksi kansallisen kestävä kehityksen yhteiskuntasitoumuksen kanssa.

Avoin, reilu ja palveleva kulttuuriperintöhallinto

Avoin hallinto on osa suomalaista kulttuuriperintöä. Avoimuus on meillä vahva perusarvo.

Hallinnon avoimuus eli että saa tietoa, voi vaikuttaa ja tulee kuulluksi, on asia, jonka eteen meidän pitää tehdä työtä koko ajan. Maailma muuttuu ja kansalaisten odotukset kasvavat. Avoimuus ja yhdessä tekeminen ovat jatkossa virkamiehen arkea.

Olemme tehneet ja teemme työtä, että hallinnossa käyttämämme kieli olisi selkeää ja ymmärrettävää. Vuoropuhelu ja osallisuuden edistäminen on tärkeää. Se ei voi kuitenkaan toteutua, jos hallinnossa puhumme ja kirjoitamme asioista lauseilla, jotka ovat liian monimutkaisia ja epäselviä. Siksi selkeä kieli on yksi keskeinen alue kehittämistyössä. Selkeän kielen lisäksi tarvitaan myös vuorovaikutuskanavia ja vuorovaikutusosaamista. Tahtoa kehittää ja kehittyä on.

Hallinto kehittää omaa toimintaansa, mutta samalla sen tehtävä on toimia myös mahdollistajana. Sitä kautta se voi tukea kansalaisyhteiskunnan toimintaa ja poistaa esteitä sen toiminnan tieltä. Vielä ei suomalaisessakaan yhteiskunnassa kaikilla ole yhtäläisiä osallistumismahdollisuuksia. Lasten ja nuorten vaikutusmahdollisuuksien lisääminen on jatkossa yksi avoimen hallinnon painopistealue. Siksi nyt on erinomainen tilaisuus myös miettiä, millaisia uusia näkökulmia pitäisi luoda, jotta saadaan nuoret entistä paremmin mukaan kulttuuriperinnön rakentajina.

Katju Holkeri

Avoin kulttuuriperintöhallinto mahdollisuutena ja mahdollistajana

Faron yleissopimuksen tavoitteisiin sisältyy yhteistyön ja synergian lisääminen kaikkien julkisten, institutionaalisten ja yksityisten toimijoiden välillä. Kulttuuriperintö on paitsi jokaisen yksilön oikeus, myös hallinnon eri tasojen ja eri sektoreiden yhteinen asia (11 artikla). Sopimus kannustaa kehittämään uusia tapoja viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistyölle sekä rohkaisemaan eri tahoja toimimaan kulttuuriperinnön hyväksi. Tärkeää sopimuksen mukaan on edistää viranomaisten, asiantuntijoiden, omistajien, sijoittajien, yritysten, kansalaisjärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan yhteistoiminnan mahdollisuuksia ja luoda sille mm. lainsäädännöllisiä ja taloudellisia puitteita. Taustaselvityshankkeen verkkokyselyssä ja

Asia pitää esittää kauniilla suomen kielellä ja niin konkreettisella selkokielellä, että Pihtiputaan mummokin ymmärtää, että nyt puhutaan hänen omista sananlaskuistaan tai muikkukukkoreseptistä. Kapulakieli pois! Viestinnän ammattilainen apuun kirjoittamaan tekstit ymmärrettävällä suomen kielellä.

”Faron yleissopimukseen liittyvän prosessin tuotteena voisi syntyä kartta hallinnon rakenteista ja siitä, mikä on velvoittavaa ja mikä pakollista, mihin nyt voi osallistua, mihin ei.”

”Vuorovaikutukseen liittyy myös valta ja vastuu: miten aitoja osallistumismahdollisuudet ovat, kuka lopulta päättää?”

entistä avoimempaa, reilumpaa ja palvelevampaa kulttuuriperintöhallintoa käsitelleessä työpajassa käsiteltiin näitä teemoja.

Onko kulttuuriperintöä koskevaa tietoa helposti saatavilla ja onko se ymmärrettävää, voiko kulttuuriperintöä koskeviin asioihin vaikuttaa ja voiko näkemyksensä saada kuulluksi? Onko avoimuus ja yhdessä tekeminen arkipäivää kulttuuriperintöhallinnossa? Helsingissä pidetyn työpajan yhtenä lähtökohtana oli avoin hallinto ja sen kehittämisen osa-alueet: avoin toiminta, selkeä kieli, avoin tieto ja hallinto mahdollistajana.

Avoim tieto

Työpajassa todettiin, että kulttuuriperintöä koskeva tieto edesauttaa osallistumista. Tällä hetkellä tietoa on hyvin mutta hajanaisesti tarjolla. Oman haasteensa tähän tuo Faron yleissopimuksen laaja-alainen kulttuuriperinnön käsite, joka ulottuu monelle elämän ja hallinnon osa-alueelle. Tiedon avaaminen on kuitenkin vasta edellytys: se ei yksinään riitä takaamaan avointa ja vuorovaikutteista hallintoa. Avaamisen lisäksi tarvitaan muun muassa kohdennettua tiedon tarjoamista sekä esteettömäksi varmistettuja kanavia. Sähköinen tieto ei myöskään tavoita kaikkia. Sen rinnalla tarvitaan muita viestintä- ja vuorovaikutuskanavia.

Viranomaisten tuottaman tiedon tulisi siis olla avointa ja mahdollisimman monen saatavilla. Sen lisäksi hallinto voi edistää muiden toimijoiden tuottaman kulttuuriperintötiedon saatavuutta ja luoda uusia kohtaamispaikkoja kansalaisten ja viranomaisten tuottamalle tiedolle. On hyvä kuitenkin varmistaa, että viranomaisen tuottama tieto on mahdollista erottaa muusta tiedosta.

Selkeä virkakieli

Selkeä virkakieli on toinen tärkeä osallistumisen edellytys. Sen perustana ovat hallinnossa käytetyt käsitteet. Kulttuuriperintö ja kulttuuriympäristö ovat edelleen käsitteinä suurelle yleisölle osin vieraita. Ne voivat vieraannuttaa ja estää uusien ihmisten mukaan tuloa. Selkeän kielen lisäksi myös Faron yleissopimuksessa esille nostetut kasvatus ja koulutus ovat keinoja vahvistaa valmiuksia tuottaa ja arvioida kulttuuriperintöä koskevaa tietoa.

Kulttuuriperintöä ja kulttuuriympäristöä koskevia asioita hoidetaan usealla eri hallinnonalalla, osin ne jäävät hallinnonalojen väliin. Työpajassa pohdittiin, edistävätkö hallinnon rakenteet käsitteiden ymmärrystä vai luovatko ne avoimuuden ja selkeyden esteitä. Hallinto voi edistää vuoropuhelua purkamalla käsitteiden viidakkoa ja esittämällä keskeisiä toimintojaan, tehtäviään ja rakenteitaan esimerkiksi visuaalisesti.

Uusi toimintakulttuuri

Vuoropuhelu ja osallisuus ovat tärkeitä, kun tavoitellaan entistä avoimempaa kulttuuriperintöhallintoa. Tahtoa hallinnosta löytyy, mutta on myös selvä tarve kehittää osaamista. Työpajassa todettiin, että vuorovaikutusvalmiudet, yhdenvertainen kohtaaminen ja hyvän keskusteluympäristön luominen ovat osa virkamies-taitoja ja asiantuntijuutta. Tämän tulisi näkyä myös kulttuuriperintöalan perus-, jatko- ja täydennyskoulutuksessa. Oppia tulisi hakea rohkeasti yli hallintorajojen, esimerkiksi kouluissa tehdyistä kokeiluista. Kulttuuriperintöhallinto voi oppia myös järjestöiltä, jotka ovat usein lähempänä jäseniään. Hyvistä osallistumiskäytännöistä tulisi koota työkalupakkeja.

Entistä avoimemmassa kulttuuriperintöhallinnossa on kyse toimintakulttuurin muutoksesta, joka vie aikaa ja vaatii kokeiluja, epäonnistumisiakin. Tarvitaan kokeilukulttuuria sallivaa ilmapiiriä. Vuorovaikutus myös haastaa asiantuntijuutta: organisaation tuki ja eteneminen pienin askelin voivat madaltaa kokeilemisen kynnystä.

Työpajassa hyvinä käytäntöinä ja kokeilujen kannusteina nousivat esille esimerkiksi Museoviraston vuosittain museoille jakama harkinnanvarainen ”kokeilutonni”, joka mahdollistaa uusien toimintatapojen testaamisen, yhteisökuratointi, jossa museo tarjoaa halukkaille puitteet ja mahdollisuuden rakentaa näyttely, sekä kulttuuriympäristöinventoinnit, joissa paikan tai alueen tarinaa rakennetaan yhdessä asukkaiden kanssa. Osallistumisen kynnystä madaltavina esimerkkeinä mainittiin kulttuuriperintöalan organisaatioiden uudet tehtäväkuvat, kuten palvelumuotoilijat tai vaikkapa ”reformirehtori”, joka vetää Helsingin kaupunginmuseon

yhteisölähtöistä uudistamishanketta.

Uusina kannustimina työpajassa ideoitiin "hallinnon kokeilutonna", jolla kannustettaisiin avoimuuden ja vuorovaikutuksen kokeiluihin, kulttuuriperinnön harkinnanvaraisten avustusten ohjaamista vuorovaikutuksellisten toimintamallien kehittämiseen sekä vuorovaikutuksen ja laajan osallistumisen ottamista osaksi hallinnon tulosohjausta. Vähemmistöjen edustajien näkyminen virkamiehinä ja asiantuntijoina edistää osaltaan näkökulmien moninaisuutta ja osallistumista. Vuoropuhelua tarvitaan myös siitä, mihin voi osallistua: sellaiseen, mitä hallinto tarvitsee vai sellaiseen, mihin aloite tulee ihmisiltä itseltään.

Faron yleissopimus korostaa yksilön ja yhteisön oikeutta määrittellä oma kulttuuriperintönsä. Sopimus haastaakin pohtimaan kulttuuriperintöhallinnon roolia ja tehtävää: kulttuuriperintöhallinnon tulee luoda edellytyksiä ja poistaa esteitä ihmisten ja yhteisöjen toiminnan tieltä. Kulttuuriperintötyössä tarvitaan eri toimijoiden välistä synergiaa. Hyvä, avoin hallinto on tulevaisuuden visio, jossa kulttuuriperinnön asiantuntijat toimivat mahdollistajina. Asiantuntijoita tarvitaan

Uusi näkökulma innostaa mukaan. Helsingin uuden kaupunginmuseon ideoinnissa kysytään "mitä sinä Helsingissä rakastat?"

edelleen juuri tässä mahdollistajan roolissa, erityisesti silloin kun esille nousevat kulttuuriperintöön liittyvät konfliktit tai muuten vastakkaiset intressit.

Jotta kulttuuriperintöhallinto voisi toimia mahdollistajana ja saada uusia ihmisiä mukaan, on kohderyhmätyö tärkeää. Viestiä on kohdennettava ja käsitteitä pyrittävä selkiyttämään. Työpajassa pidettiin tärkeänä, että kulttuuriperintöviranomaiset keskustelevat siellä missä ihmiset ovat muutenkin. Tietoa ihmisten tarpeista ja halusta osallistua ei voi kerätä vain esimerkiksi museon tai arkiston seinien sisäpuolella.

Nuoret mukaan

Faron yleissopimuksessa tuodaan esille myös nuorten osallistuminen kulttuuriperinnön rakentajina (12 artikla). Työpajassa todettiin, että hallinnon on tätä tavoitetta edistäessään tärkeää ottaa lähtökohdaksi nuorten omat ajatukset ja tarpeet, olla taustalla ja mahdollistamassa.

Vielä ei ole kulttuuriperinnön sektorilla riittävästi pohdittu julkisen vallan ja kolmannen sektorin välisiä mahdollisuuksia. Kaikkien osapuolien osallistumista tarvitaan. Taloudellisia kannusteita tarvitaan. On selvítettävä, millaisia malleja muilla hallinnonaloilla on.

”... pelkästään muodollinen pätevyys tai viranomaisasema ei luo asiantuntijuutta/edusta yksinomaista asiantuntijuutta. Faron sopimuksen toimeenpano edellyttää kulttuuriperintö-asiantuntijuuden laaja-alaistamista.”

”Kulttuuriperintö osaksi oppilaskuntatoimintaa ja opetussuunnitelmien eheyttäviä kokonaisuuksia.”

”Nuori Kulttuuri -säätio voi tarjota konkreettisia kokonaisuuksia tai toimintamalleja hallinnolle.”

”Avoimen hallinnon hankkeen Parempi Hietsu-työpajan tulokset käyttöön. Yhtenä sen viestinä: Julkishallinnon pitää tulla sinne, missä nuoret jo ovat.”

Verkkokyselyn tuloksia

Hyvän kulttuuriperintöhallinnon haasteita käsiteltiin myös taustaselvityshankkeen verkkokyselyssä: "Millaisia haasteita kulttuuriperintötyön kehittäminen mielestäsi asettaa julkiselle sektorille? Millaisia uusia kanavia ja yhteistyön tapoja tarvitaan? Tarvitsetko tukea kulttuuriperinnön vaalimiseen?"

Vastauksissa kulttuuriperintöhallinnolta kaivattiin ohjeita, neuvontaa, lakeja ja säädöksiä, taloudellista tukea sekä keskustelun ylläpitäjän roolia, jotta paikallinen kulttuuriperintö voisi säilyä ja voida hyvin. Lisäksi toivottiin tasapuolisuutta, joustavuutta ja selkeää viestintää.

Suuri osa kyselyvastaajista piti erityisen tärkeänä, että synnytetäisiin tiloja ja tilanteita, joissa asiantuntijat ja harrastajat tai muut ruohonjuuritason toimijat voisivat kohdata entistä välittömämmin. Asiantuntijoilta ja päättäjiltä toivottiin "jalkautumista", "laskeutumista" ja "vuorovaikutusta", enemmän ihmisistä lähtevää ajattelua instituutioiden sijaan. Vapaaehtoisvoimille haluttiin lisää valtaa ja vastuuta.

”

Vanhojen rakennusten vaaliminen on omalla kustannuksella vaikeaa. Olisi hyvä, jos rakennusten korjaamiseen saisi vaivattomasti taloudellista tukea, jos rakennus on säilyttämisen arvoinen. Myös perinnemaisemien säilyttäminen vaatisi vastaavia tukimahdollisuuksia.

”Asiantuntemusta ja aineellista tukea rakennusperinnön korjaamiseen. Valtion budjetissa pitäisi ottaa huomioon se tosiasia, että kaikki vanhoissa taloissa asuvat ihmiset eivät ole taloudellisesti samalla lähtöviivalla.”

Den offentliga sektorn bör stöda gräsrotterna i utvecklingen av kulturarv i stället för att arbeta top-down.

”Överlag borde man tänka mindre i termer av museer och arkiv och mera utgå från människors kunskaper och uppfattningar om vad som är viktigt. Mera arbete på lokal nivå och mindre inom institutioner.”

Ruutukaappaus otakantaa.fi-sivulta

”Osallistaminen: kaikkien kulttuuriperinnöstä kiinnostuneiden mahdollisuus osallistua kulttuuriperintöprosesseihin, kulttuuriperinnön määrittelyyn, merkityksellistämiseen ja käyttämiseen. Myös kulttuuriperintötoimijoiden entistä tiiviimpää ja dynaamisempaa yhteistyötä; tässä museot ovat jo hyvällä alulla. Tarvitaan myös uusia työkaluja ja menetelmiä, joita museoalalla on kehitteilläkin.”

”Sosiaaliseen mediaan aihe on jo jalkautunut aika hyvin. Koska kulttuuriperinnössä ja kulttuuriympäristössä on kyse nimenomaan ihmisistä, kannattaisi ihmiset ottaa keskiöön kaikessa yhteistyössä ja kanavoinnissa. Ympäristö ja asiakirjat kertovat oman tarinansa, elävät ihmiset omansa. Ne kannattaa yhdistää. Rohkaisisin kaikenlaiseen kohtaamiseen kasvokkain, ei vain verkossa.”

”Ihmisten osallistaminen mukaan olisi keskeistä, mutta haastavaa. Asiantuntijavalta tulee silloin luovuttaa julkiselta sektorilta ruohonjuuritasolle ihmisille.”

”Julkinen sektori voisi antaa vapaaehtoisvoimille enemmän valtaa ja vastuuta, ja myös yrittää löysätä päätösesseja, että flash mob, some- tms. -tempauksia voisi toteuttaa myös kulttuuriperintöpuolella.”

Kyselyvastauksissa esitettiin monia ehdotuksia kulttuuriperinnön tunnistamis- ja vaalimistyön kehittämiseksi. Osittain toivottiin lisää resursseja, osittain kyse oli tiedosta, arvostuksista ja asenteista. Uusina hyvinä kulttuuriperintötyön muotoina tuotiin esille mm. talkoistamista ja sosiaalista mediaa.

Paikallistasolla askarruttaa myös aineettoman kulttuuriperinnön säilyminen. Yksityishenkilöt toivoivat suvun ja perheen kotiarkistojen jatko- ja pitkäaikaissäilytyspaikkojen lisäämistä.

”

Kokoelmien ja keskustelun jne siirtäminen ”online” on ihan OK, mutta sen rinnalla on oltava jotain konkreettista johon voi tarttua.

”Paikallisten ihmisten mukaanottamista aineistojen keräämiseen: inventointeihin, dokumentointiprojekteihin yms. pitäisi tehostaa ja siihen tarvitaan myös resursseja.”

Tarvittaisiin tukea paikallisesti aineettoman kulttuurin näkyväksi tekemiseen. Kuntia ja kaupunkeja tulisi voida kannustaa ja ohjata toiminnan kehittämiseen. Miten omaehtoinen kansalaistoiminta saisi näkyvämmän tilan paikallisesti? Hyviä malleja tulisi juhlistaa ja niiden lisäarvo tehdä näkyväksi.

”Yksityisen ihmisen ja ruohonjuuritason kansalaisryhmien oman kulttuuriperinnön vaalimisesta syntyneelle aineistolle ei ole riittävästi säilytyspaikkoja. Pienillä museoilla ja arkistoilla ei ole riittävästi resursseja.”

”Autettaisiin ’tavallista ihmistä’ säilyttämisen, museoinnin, tallentamisen probleemeissa...?”

Hallinnon vastuujako ja sektorivastuut

Faron yleissopimus kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä haastaa asiantuntijuutta ja osin myös nykyisiä hallinnon rakenteita. Avoin, reilu ja palveleva hallinto -työpajassa toivottiin joustavuutta hallinnon sisäisiin rakenteisiin, rohkeampaa sektoreiden ylittämistä ja vastuuta kulttuuriperinnöstä yli sektorirajojen. Esimerkiksi resurssit jakautuvat usein hallinnonaloittain, mikä voi johtaa siiloutumiseen ja luoda esteitä uusille ratkaisuille. Joustavuus lisää hallinnon palvelukykyä ja purkaa esteitä uusien vuorovaikutus- ja osallistumismallien kokeilemiselta.

Faron yleissopimus kannustaa kulttuuriperintöhallintoa pohtimaan entistä enemmän julkisen vallan ja kolmannen sektorin välisiä mahdollisuuksia. Hallinnon palvelustrategioiden ja -kyvyn arviointi sekä viranomaisten, asiantuntijoiden ja kansalaisyhteiskunnan välisen vuorovaikutuksen kehittäminen ovat tärkeitä. Yleisesti sekä keskustelutilaisuuksissa että verkkokyselyssä todettiin, että kaikkien osapuolien osallistumista tarvitaan.

Vastuiden uusjako

Työpajan keskeisiin kysymyksiin kuului, onko hallinnon nykyinen vastuunjako kulttuuriperinnöstä kohdallaan. Faron yleissopimuksen esille nostama kansalaisyhteiskunnan kehittäminen kannustaa paitsi arvioimaan eri hallinnonalojen toimia myös rakenteiden ja ohjauksen uudistamista sekä pohtimaan uusia tapoja asiakaspalveluiden ylläpitämiseksi. Tärkeää on arvioida mm. sitä, mitkä asiat jatkossa kuuluvat valtiolle, mitkä kunnille ja mitkä kolmannelle sektorille.

Kulttuuriperintö on läsnä kaikissa eri ministeriöissä jo tällä hetkellä ilman, että käsiteltäviä asioita välttämättä mielletään erityisesti kulttuuriperintöasioiksi. Työpajassa toivottiin, että ministeriöt lisäisivät sektorirajat ylittävää vuoropuhelua. Jotta sopimuksen ratifioinnin vaikutuksia hallinnon vastuunjakoon ja selkiyttämiseen voidaan syvemmin arvioida, tulee Faron yleissopimus kirjoittaa auki siten,

Hallinnon rakenteita ja ohjausta voitaisiin uudistaa ja löytää mahdollisesti uusia tapoja tuottaa myös kulttuuriperintöalaan kuuluvia palveluita, jos kaikki ministeriöt ja keskusvirastot määrittelisivät miten Faron sopimuksen ratifiointi vaikuttaa kunkin organisaation vastuualueeseen ja tehtäväkenttään sekä strategian että käytännön tasolla.

”Kulttuuriperintöasiat pitää saada mukaan kaikkien ministeriöiden strategioihin näkyvällä tavalla. Tehtävä helpottuu, jos kulttuuriperintöalan toimijat määrittelevät ja markkinoivat toimialaansa nykyistä selkeämmin ja laajemmin.”

Keskushallinnon on uskallettava miettiä päätäntävällän ja vastuun jakamista. Tehtävien delegointi edellyttää riittävä koordinoitua.

”Maakuntamuseot ovat kulttuuriperintötietoon liittyen todellisia tietopankkeja. Tietoa löytyy helpommin läheltä, paikallis- tai maakuntatasolla, mutta suuremmassa viitekehyksessä tiedon hakeminen vaikeutuu ja sirpaloituu.”

että sen sisältö, tavoitteet ja mahdollisuudet tulevat ymmärretyiksi kaikilla hallinnonaloilla. Kulttuuriperinnön yhteiskunnallinen merkitys vahvistuu, kun kulttuuriperintö sisältyy eri ministeriöiden strategioihin hyvinvointia ja kestäväää kehitystä lisäävänä tekijänä. Keskusvirastot voisivat lisätä esimerkiksi sopimus pohjaista yhteistyötä kulttuuriperintöasioissa. Tästä on jo hyviä esimerkkejä.

Helsingin työpajassa arvioitiin, ettei nykyinen vastuunjako kulttuuriperinnön hoidosta, suojelusta, tutkimuksesta ja tallennuksesta eri toimijoiden kesken välttämättä ole päällekkäinen tai puutteellinen, mutta erilaiset yhteistyömuodot ja resurssit valtakunnan, maakunnan ja paikallistason välillä vahvistavat kuvaa tilkukutäkkimäisestä rakenteesta. Palveluiden saatavuuden ja tasapuolisuuden edistämiseksi olisi tärkeää tarkastella esimerkiksi museokentän ja alueellisen ympäristöhallinnon voimavaroja ja tehtäviä kokonaisuutena. Ajankohtaisena esimerkkinä työpajassa nousivat AVlen ja ELY-keskusten tehtävät erityisesti maankäyttöön ja kulttuuriympäristön suojeluun liittyvissä kysymyksissä suhteessa Museoviraston ja maakuntamuseoiden tehtäviin.

Keskus- ja aluetason työnjaon selkiyttäminen parantaa myös palvelua. Esimerkiksi Museoviraston ja maakuntamuseoiden yhteistyötä voitaisiin kehittää edelleen ainakin kulttuuriympäristön suojeluun ja avustuksiin liittyvissä tehtävissä. Keskushallinto toimisi entistä enemmän mahdollistavana ja ohjaavana toimijana aluetason keskittyessä asiakasta lähellä oleviin palveluihin. Esimerkkeinä nousivat esiin yhteisö- ja asiakaslähtöisen ajattelun vahvistaminen museoissa sekä yhteistyö kolmannen sektorin kanssa. Työpajassa todettiin, että hyvässä kulttuuriperintöhallinnossa asiantuntijuus ja viranomaistyö ovat lähellä ihmisiä ja kulttuuriperintöä.

Faron yleissopimuksen ytimessä on yhtäältä yksilöiden ja paikallistason kulttuuriperintöyhteisöjen oikeus omaan arvokkaana pitämäänsä kulttuuriperintöön ja toisaalta siihen liittyvä vastuu. Tämä nostaa kunnat ja myös maakuntien liitot tärkeiksi mahdollistajiksi. Maakuntien liitoilla ja kunnilla on mm. koulutukseen ja kansansivistystyöhön liittyviä tavoitteita, joissa voitaisiin huomioida entistä näkyvämmiin esimerkiksi kulttuuriperintökasvatus. Maakuntien liitoilla

Suomen kuntiin tarvitaan paikallisen tason aktivointia perinnekulttuurityön tueksi. Uudistettaessa kuntarakenteita ja synnytetessä uusia hallinnollisia kokonaisuuksia on vaarana, että paikallisten perinteiden rikkaus näivetty entisestään.

”Julkisen sektorin projektimainen ja eri sektoreihin rajautunut toimintatapa pitäisi muuttua niin, että kulttuuriperintö otettaisiin huomioon sektorirajat ylittävällä suunnittelulla ja mm. ympäristön suojelussa.”

”Valtion ja kuntien yhteistyötä, alueellista yhteistyötä, sektorit ylittävää yhteistyötä lasten ja nuorten palveluiden, sosiaali- ja terveydenhuollon, maahanmuuttajien, vanhushuollon kanssa, ikäihmisille lisää projekteja, mihin käyttää aikaansa kun jäävät kuitenkin hyvässä kunnossa eläkkeelle ja intoa tekemiseen tuntuu riittävän.”

voisi olla nykyistä suurempia vastuita myös erityisesti kulttuuriympäristön suojeluun ja hoitoon liittyvissä asioissa. Esitettiin toivomus, että maakuntien liitot ja kunnat keskustelisivat mahdollisuuksista toteuttaa yhteisesti resursoitavia kulttuuriperintöhankkeita.

Faron yleissopimus osana lainsäädäntöä

Avoin, reilu ja palveleva kulttuuriperintöhallinto -työpajassa käsiteltiin sopimusta suhteessa nykyiseen lainsäädäntöömme. Sopimuksen kulttuuriperintö-käsite eroaa laaja-alaisuudessaan nykyisen lainsäädännön taustalla olevasta kulttuuriperintö-käsitteestä. Millaisia lainsäädännöllisiä tai voimassa olevan lainsäädännön tulkintaan vaikuttavia muutostarpeita sopimus asettaa? Entä miten olemassa oleva lainsäädäntö mahdollistaa osallistumisen, vaikuttamisen ja yhteistyön esimerkiksi kulttuuriperinnön tunnistamisessa tai alueiden käytön suunnittelussa? Millaisia uusia ”perintökumppanuuksia” Faron yleissopimus edellyttää ja tarjoaa? Asettaako esimerkiksi voimassa oleva valtioneuvoston ja hankintalainsäädäntö joitakin rajoituksia yhteistoiminnan kehittämiseksi?

Lainsäädännöllisen keskustelun taustalla oli Faron yleissopimukseen sisältyvä kirjaus, jonka mukaan itse sopimuksen määräyksiä ei saa tulkita siten, että niillä luodaan täytäntöönpanokelpoisia oikeuksia. Tämä korostaa sopimuksen tarkoitusta toimia tulkintakehyksenä kansalliselle lainsäädännölle.

Adoptoi monumentti -hankkeessa on muun muassa kunnostettu Annikin kivikioskia Tampereella.

Lainsäädännön muutostarpeet

Faron yleissopimuksen sisältämä laaja kulttuuriperinnön käsite kohtaa hyvin keväällä 2014 hyväksytyyn kulttuuriympäristöstrategian käsityksen kulttuuriympäristöstä. Myös strategiassa esitetyt toimenpiteet ovat linjassa sopimuksen kanssa. Kulttuuriperinnön suojelu on Suomessa hajautettu useisiin eri lakeihin, kokonaisvaltaista kulttuuriperintölakia ei siis ole. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulevaisuuskatsauksessa (2014) todetaan, että muinaismuistolainsäädäntö on tarpeen uudistaa ja samalla selvittää tarve kulttuuriperintölainsäädännön kokonaisvaltaisemmalle uudistamiselle.

Työpajan keskustelussa suhtauduttiin varauksellisesti yleisen, kaiken koovan kulttuuriperintölain tarpeellisuuteen. Pikemminkin tulee olemassa olevan lainsäädännön puitteissa rohkeasti pohtia mahdollisuuksia muokata uudelleen ajatusta kulttuuriperinnöstä ja sen säilyttämisestä. Yleislaki voisi johtaa jäykkään ja liian yksityiskohtaiseen lainsäädäntöön. Esimerkiksi ympäristölainsäädännössä on jo joustavia harkintasäännöksiä, jotka mahdollistavat kulttuuriperinnön huomioon ottamisen eri tilanteissa. Olennaista on lainsäädäntöön sisältyvien joustavien normien tulkinta ja Faron yleissopimuksen kulttuuriperintö-käsitteen laaja-alaisuuden tunnistaminen. Perusoikeusmyönteinen säännösten tulkinta myös edellyttäisi kulttuuriperinnön huomioonottamisen. Esimerkkinä työpajassa nostettiin esille lupa-asiat, joissa päätöksiä tekevien viranomaisten tulisi nähdä, että

FARO
2014

Paneeli: "On tärkeää, että jos ihmisen ääni pääsee kuuluviin, sitä myös kuunneltaisiin!"

vastuu kulttuuriperinnön säilyttämisestä ei ole vain sektoriviranomaisella vaan myös heillä itsellään viranomaisina, ja selvittää mahdollisuutensa ottaa kulttuuriperintö huomioon päätöksiä tehtäessä.

Osallistumismahdollisuuksien arviointi

Faron yleissopimuksen tavoitteena on vahvistaa kansalaisyhteiskuntaa ja demokratiaa antamalla ihmisten määrittellä itselleen tärkeän kulttuuriperinnön. Sopimus korostaa osallistumista ja osallistamista. Tämä on linjassa sekä perustuslain 20 §:n 1 momentin perustuslaillisen toimeksiannon että ympäristölainsäädännön toteuttamisen kanssa. Lainsäädännön tasolla välineitä osallistua ja vaikuttaa sekä ennakoita että muutoksenhaulla on jo melko kattavasti olemassa.

Alueiden käytön suunnittelussa on Faron yleissopimuksen kannalta keskeistä ottaa huomioon Århusin yleissopimuksen (SopS 122/2004) asettamat velvoitteet. Århusin sopimus koskee tiedonsaantia, yleisön osallistumisoikeutta sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeutta ympäristöasioissa. Ympäristölainsäädännössä osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet on pyritty turvaamaan melko kattavasti. Esimerkiksi maankäyttö- ja rakennuslaki perustuu ajatukselle vuorovaikutteisen osallistumisen keskeisestä merkityksestä – tosin toteutustavat vaihtelevat paljonkin.

Toisaalta osa lainsäädännöstä korostaa edelleen asiantuntijuutta; näin esimerkiksi laki rakennusperinnön suojelemisesta, jossa osallistuminen mahdollistuu lähinnä vireillepano-oikeuden kautta. Myös muinaismuistolain osallistumisjärjestelmien riittävyttä on arvioitava kriittisesti sen uudistamisen yhteydessä.

Keskeinen kysymys on osallistumismahdollisuuksien tosiasiallinen vaikuttavuus. Pelkkä mahdollisuus osallistua ei riitä, vaan osallistumisella tulee olla todellinen mahdollisuus vaikuttaa. Päätöksen tulisi perustua siihen, että on aidosti saatu eri näkökulmat esille ja niistä on keskusteltu. Aina ei riitä mahdollisuus esittää kirjallisesti käsityksensä: laaja-alaisissa ja konfliktierkissä ratkaisuisissa osallistumis- ja vaikuttamismuotojen syventäminen, esimerkiksi erilaisia sovittelujärjestelmiä hyödyntäen, saattaa olla perusteltua. On kuitenkin muistettava, että lainsäädännössä tulee olla vakiintuneita tapoja, joilla osallistuminen hoidetaan. On vaikea perustella sitä, että kulttuuriperintöön liittyvät asiat olisivat sellaisia, jossa olisi oltava täysin poikkeuksellinen osallistumisjärjestelmä.

Uudet perintökumppanuudet

Lainsäädännön näkökulmasta on tärkeää luoda toimivia järjestelmiä ja malleja Faron yleissopimuksen tarjoamille uusille ”perintökumppanuuksille”. Mallien olisi hyvä olla monistettavia ja sellaisia, että niiden puitteissa voidaan toimia turvallisesti. Työpajassa esimerkkinä Faron yleissopimuksen tavoitteiden mukaisista toiminnan muodoista nousi esille Adoptoi monumentti -hanke Pirkanmaalla. Itämeri puolestaan on esimerkki laajasti ymmärretystä kulttuuriperinnöstä, jonka piirissä toimintaa tukevat useat yksityiset tahot.

Taloudellisten resurssien kiristyessä on tärkeää löytää uusia rahoituskumppanuuksia, jolloin julkisen sektorin ja kolmannen sektorin suhde on harkittava uudelleen kokonaisuudessaan, kuten terveydenhuollon piirissä on jo tehty.

Työpajassa pohdittiin myös sitä, asettaako esimerkiksi voimassa oleva valtiontuki- ja hankintalainsäädäntö joitakin rajoituksia yhteistoiminnan kehittämiseksi. Esimerkiksi hankintalainsäädäntö mahdollistaa hyvin eri näkökulmien huomioinnin ottamisen, joten kysymys on siitä miten lainsäädäntöä sovelletaan.

Mahdollisuuksia uusiin kumppanuuksiin toivottiin myös hankkeen verkkokyselyssä.

Gör det möjligt att 'massfinansiera' projekt, lättare att 'adoptera' kulturarv, betona bruket av kulturarvet, inte bevarandet. Det är löjligt att föremål i museers samlingar är knappt möjliga att nå ifall en förning etc. bygger utställningar (fastän de anlitar professionell hjälp) pga byråkrati, negativ attityd mot att lyfta fram historia ('popularisering' har t.ex. länge haft en negativ klang!!)

”On arvioitava, ovatko nykyiset osallistumisen muodot riittäviä tosiasiallisen vaikuttamisen näkökulmasta. Keinojen monipuolistamista on harkittava ja mietittävä mitä vuorovaikutus oikeasti on.”

”Kansalaiset pitäisi integroida kulttuuriperinnön käytännön tason hoitotyöhön.”

5. Suositukset

Kohti kestäväää
kulttuuriperintötyötä

Tässä raportissa on kuvattu taustaselvityshankkeen aikana esille nousseita Faron yleissopimukseen liittymisen vaikutuksia ja siihen liittyviä asiantuntijoiden näkemyksiä ja kansalaisten toiveita. Taustaselvitys ei kata kaikkia sopimuksen osa-alueita, eikä se näin ollen ole tyhjentävä. On myös huomattava, että varsinainen vaikutusten arviointi tehdään voimaansaattamisen valmistelu-prosessin yhteydessä. Taustaselvitys kuitenkin ennakoii, ettei sopimukseen liittymisen edellytä välittömiä suuria muutoksia. Kyse onkin enemmän suositeltavista toimintatapojen ja asenteiden muutoksista, kulttuuriperintöpolitiikan suunnasta. Sopimukseen liittyneillä mailla on paljon liikkumavaraa siinä, miten ne sopimusta toteuttavat.

Taustaselvitys suosittelee Suomen liittymistä Faron yleissopimukseen. Sopimuksen liittymisen etuja ovat esimerkiksi:

- Sopimukseen liittyminen ja sen mukainen toiminta vahvistavat yksilöiden ja yhteisöjen aktiivista osallisuutta kulttuuriperintöä koskevissa asioissa.
- Sopimus tarjoaa lähtökohtia yhteiskunnalliselle keskustelulle kulttuuriperinnön merkityksestä ja sen kestävästä käytöstä.
- Sopimukseen on tähän mennessä liittynyt erityisesti maita, joiden lähihistoria sisältää konflikteja. Liittymällä sopimukseen Suomi voi tukea muiden Euroopan maiden rauhanomaista kehitystä ja osallistua sopimukseen liittyneiden maiden väliseen yhteistyöhön.
- Sopimus tarjoaa suuntaa ja eurooppalaisen kehyksen suomalaiselle kulttuuriperintöpolitiikalle. Se myös tukee valtioneuvoston hyväksymän kulttuuriympäristöstrategian toimeenpanoa.

Seuraavassa eritellään taustaselvityshankkeen johtopäätöksiä sopimukseen liittymisen seurauksista ja tavoiteltavasta suunnasta sekä esitetään suosituksia toimintatavoista.

Visio 2020

Kohti kestäväää kulttuuriperintötyötä

Kestävä kulttuuriperintötyö on nykyistä tiedostetumpaa, demokraattisempaa ja osallistavampaa toimintaa kulttuuriperinnön hyväksi ja hyödyntämiseksi.

Yksilöt ja yhteisöt toimivat omaksi katsomansa kulttuuriperinnön hyväksi, samalla kuitenkin kunnioittaen muiden kulttuuriperintöjä.

Kulttuuriperinnön tunteminen ja kestävä käyttö rikastuttavat arkeamme ja vahvistavat identiteettiämme.

Kulttuuriperinnöstä, sen merkityksistä ja hyödyistä yksilöille, yhteisöille ja yhteiskunnalle käydään aktiivista julkista keskustelua.

Osallistuminen toteutuu entistä vahvemmin ja tasavertaisemmin, ihmisiä kuunnellaan ja heidän mielipiteensä ja ehdotuksensa vaikuttavat kulttuuriperintöä koskevia päätöksiä tehtäessä.

Avoin kulttuuriperintöhallinto mahdollistaa ja tukee alhaalta ylöspäin omaehtoisesti syntyvää toimintaa sekä toimii yhdessä yhteisöjen ja yksilöiden kanssa.

Hallinto välittää avointa ja helposti ymmärrettävää tietoa kulttuuriperinnöstä. Tämä toteutuu hallinnon eri sektoreilla ja erilaisia kanavia käyttäen.

Tiedon tuottamiseen osallistuvat kulttuuriperintöyhteisöt ja yksilöt mahdollisuuksiensa mukaan. Kulttuuriperintö saavuttaa yhä useamman sähköisiä kanavia pitkin.

Kohti kestävää kulttuuriperintötyötä

Taustaselvityshanke tunnisti Faron yleissopimuksen hengen mukaiseksi tavoitteeksi *kestävän kulttuuriperintötyön*. Sen sisältöä kuvaava visio 2020 on esitetty edellisellä sivulla. Kestävän kulttuuriperintötyön ulottuvuuksista nousivat esille erityisesti sosiaalinen, taloudellinen ja kulttuurinen kestävyys.

Hankkeessa nämä ulottuvuudet näyttäytyivät seuraavasti: yksilöiden ja yhteisöjen oikeudet ja tietoisuus, yhteinen vastuu kulttuuriperinnöstä, kulttuuriperinnön kestävä käyttö ja hyödyntäminen, yksilöiden ja yhteisöjen mahdollisuudet osallistua ja olla myös osallistumatta, hallinto mahdollistajana ja kannustajana, hallinnon avoin vuoropuhelu yksilöiden ja yhteisöjen kanssa. Nämä on kuvattu ylläolevassa kaaviossa.

Suosituksset

Seuraavassa esitetään Faron yleissopimuksen korostamia näkökulmia ja niistä syntyneitä suosituksia paremman ja kestävämmän kulttuuriperintötyön tueksi. Suositukset on jaoteltu taustaselvityshankkeen kolmen keskeisen teemakokonaisuuden alle.

Ensimmäisessä osiossa "Kulttuuriperintö yksilöiden ja yhteisöjen arjessa" pohditaan yksilön ja yhteisöjen mahdollisuuksia tulla entistä tietoisemmaksi kulttuuriperinnön eri muodoista ja merkityksistä. Tietoisuuden lisäämisessä kasvatusta ja koulutusta ovat keskeisiä keinoja. Kestävä kehitys on kaikkien, ei ainoastaan ympäristöalan toimijoiden asia. Tämän vuoksi toisessa osiossa "Kulttuuriperintö kestävä kehityksen voimavarana" korostetaan määrittelyoikeutta sekä tuodaan kulttuuriperinnön hyödyntämiseen liittyvät eettiset kysymykset myös yritysten ja elinkeinomaailman huomion kohteeksi. Kolmannessa osiossa "Kulttuuriperintöhallinnon kehittäminen" kiinnitetään huomio kulttuuriperintöhallinnon haasteisiin.

Faron yleissopimus on sisällöltään laaja, ja sen toteuttamisessa valinnat ovat tarpeen. Myös taustaselvityshankkeessa tehtiin rajoituksia, minkä takia jatkossa on tärkeää käsitellä vahvemmin teemoja, jotka nyt jäivät vähälle käsittelylle tai hankkeen ulkopuolelle. Suositukset sisältävät myös näitä teemoja.

Faron yleissopimuksen voimaansaattamista seuraavassa toimeenpanovaiheessa on hyvä määritellä tarkemmin vastuutahot. Tärkeimmät kulttuuriperintötyön kehittämistoimenpiteet tulee suunnitella yhteistyössä yksilöiden ja kulttuuriperintöyhteisöjen kanssa. Seuraavassa vaiheessa on tärkeää selvittää myös se, miten toimeenpano on toteutettu muissa maissa.

Kulttuuriperintö yksilöiden ja yhteisöjen arjessa

- **Vahva perusta osallistumiselle.** Kasvatus vahvistaa yksilön kykyä osallistua kulttuuriperinnöstä käytävään keskusteluun ja mahdollisuuksiin vaikuttaa. Kasvatus on myös keino tukea yksilön vastuullista suhdetta lähiympäristöönsä. Vahvistetaan kulttuuriperintöön liittyvää kasvatusta ja koulutusta eri tasoilla.
- **Saavutettava tieto.** Varmistetaan kulttuuriperintötiedon saavutettavuus ja käytettävyys. Avataan sähköiset aineistot kaikille. Tehdään yhteistyötä käyttäjien kanssa tiedon tuotannossa ja jakelussa.
- **Lähiympäristöä ja kulttuuriperintöä koskevat päätökset.** Paikallisessa kulttuuriperintöä koskevassa päätöksenteossa kuullaan ja kuunnellaan asukkaita / kuntalaisia. Toimintamalleja kehitetään yhdessä asukkaiden / kuntalaisten kanssa.
- **Kuuntele ja kokeile.** Vahvistetaan eri ikäryhmien, esimerkiksi nuorten, osallistumista kulttuuriperintöä koskevaan päätöksentekoon ja keskusteluun kokeilemalla myös uusia toimintamalleja ja kuunnellen nuorten ehdotuksia.
- **Kulttuuriperintöyhteisöt.** Kulttuuriperintöyhteisöt ovat keskeinen osa Faron yleis-sopimuksen sisältämää uutta yhteistyömallia, joka kannustaa kolmatta sektoria ja hallintoa entistä vuorovaikutteisemmän kulttuuriperintötyön kehittämiseen. Sopimuksen toimeenpanon yhteydessä on hyvä syventyä tarkemmin kulttuuriperintöyhteisöjen käsitteeseen ja sen käyttöön osana kestävästä kulttuuriperintötyötä, jossa yhteisöillä ja yksilöillä on entistä paremmat mahdollisuudet esittää ja välittää eteenpäin kulttuuriperintöään.
- **Mahdollista omaehtoisuus ja moniarvoisuus.** Vaalitaan sellaista kulttuurista, sosiaalista ja taloudellista ilmapiiriä sekä suositaan toimia, joka mahdollistavat kulttuuriperintöyhteisöjen omaehtoisen ja vapaan muodostumisen ja toiminnan. Näin turvataan yhteisöjen ja kulttuuriperinnön moniarvoisuutta.

Kulttuuriperintö kestäväen kehityksen voimavarana

- **Kestävä alue- ja elinkeinopolitiikka.** Parannetaan edellytyksiä hyödyntää kulttuuriperintöä kestäväällä tavalla elinkeino- ja aluepolitiikan välineenä. Tähän työhön tarvitaan panostusta yhteiskunnan kaikilta tasoilta.
- **Kestävä kehitys haltuun.** Kulttuuriperintöä edustavat tahot osallistuvat aktiivisesti kestävästä kehityksestä käytävään keskusteluun ja siihen liittyviin toimiin. Esimerkkeinä ovat kestäväen kehityksen yhteiskuntasitoumustyö ja kulttuurisen kestävyuden indikaattorityö.
- **Vahvista paikallista osallistumista.** Yksilöiden ja yhteisöjen mahdollisuudet osallistua kulttuuriperintöään koskeviin päätöksiin ja toimintaan on osa kulttuurisesti

kestävää kulttuuriperintötyötä. Vahvistetaan näitä mahdollisuuksia paikallisella tasolla.

- **Vahvista tietopohjaa.** Kulttuuriperinnön taloudellisesti kestävä käyttö vaatii tuekseen lisää tutkimustietoa. Edistetään mahdollisuuksia monitieteiseen kulttuuriperintöä koskevaan tutkimukseen. Kohdistetaan huomiota esimerkiksi tuotteistamisen ja kulttuuriperinnön välisille jännitteille.
- **Yritykset mukaan.** Lisätään vuoropuhelua ja yhteistyötä eri tahojen, kuten elinkeinoelämän edustajien, kanssa. Kannustetaan yrityksiä vastuulliseen kulttuuriperinnön hyödyntämiseen.
- **Eri sektorit yhteistyöhön.** Kannustetaan matkailun ja kulttuurin toimijoiden alueellista yhteistyötä, jossa toteutuu kulttuuriperinnön kestävä käyttö.

Kulttuuriperintöhallinnon kehittäminen

- **Parempi vastuunjako.** Arvioidaan, kuinka tehtäviä tulisi jakaa valtion, kuntien ja kolmannen sektorin kesken, jotta asiantuntijuus ja palvelut säilyisivät ihmisiä lähellä.
- **Kulttuuriperintö läpi hallinnon.** Hallinnon eri sektorit sitoutuvat ottamaan huomioon kulttuuriperinnön merkityksen omalla toimialallaan. Edistetään yhteistyötapoja, jotka lisäävät keskustelua kulttuuriperinnöstä yli sektorirajojen ja kansalaisten ja hallinnon välillä.
- **Mahdollista osallistuminen.** Kulttuuriperintöorganisaatiot suosivat toimintatapoja, joilla edistetään yksilöiden ja yhteisöjen mahdollisuuksia osallistua keskusteluun kulttuuriperinnöstä, sen tunnistamiseen, tutkimiseen, tulkitsemiseen, suojelemiseen, säilyttämiseen ja esittelemiseen. Näissä toimintatavoissa otetaan huomioon erilaiset yksilöt ja yhteisöt.
- **Avaa hallinto.** Kulttuuriperintöorganisaatiot sitoutuvat edistämään avoimen hallinnon toimintatapoja työssään. Esimerkkejä ovat organisaatioiden sitoumukset avoimuuden edistämiseksi, toimenpidesuunnitelmat ja niiden toteuttaminen. Avoimen hallinnon näkökulmien (avoin toiminta, avoin tieto, selkeä kieli ja hallinto mahdollistajana) edistäminen tukee kestäväää kulttuuriperintötyötä.
- **Avaa tieto ja joukkoista.** Kulttuuriperintöorganisaatiot helpottavat entisestään pääsyä tieto- ja kulttuurivarantoihinsa uusien, digitaalisen ajan tarjoamin keinoin. Avataan digitaalinen kulttuuriperintö laajempaan käyttöön yhteiskunnassa. Työssä on hyvä hyödyntää verkostoja ja tehdä yhteistyötä sekä joukkoistaa.
- **Vahvista vuorovaikutusosaamista.** Kulttuuriperintöorganisaatiot lisäävät vuorovaikutukseen liittyvää osaamistaan ja kokeilevat uusia viestinnän ja vuorovaikutuksen tapoja. Kysymisen lisäksi kuunnellaan ja mahdollistetaan uutta toimintaa sekä jaetaan avoimesti tulokset. Jaetaan hyviä käytäntöjä aktiivisesti muillekin.

Aineeton kulttuuriperintö. Esimerkkejä Unescon 2003 yleissopimuksen toteuttamisesta verrokkimaissa. Leena Marsio, Cupore. Helsinki 2014.

Avoin hallinto, valtionvarainministeriö <http://vm.fi/hallinnon-avoimuus/avoin-hallinto>

Farokonventionen – Europarådets ramkonvention om kulturarvets samhälleliga värde. Rapport från Riksantikvarieämbetet. Riksantikvarieämbetet, Stockholm 2014.

Explanatory report. Faron yleissopimuksen selitysmuistio, Euroopan neuvosto <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Reports/Html/199.htm>

Heritage and Beyond. Council of Europe Publishing. 2009.

Kulttuuriympäristöstrategia 2014–2020. Opetus- ja kulttuuriministeriö, ympäristöministeriö, Helsinki <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/43197>

Mikkelin seudun kulttuuriperintöohjelma, Pia Puntanen ja Leena Hangasmaa <http://issuu.com/mikkelinkaupunki/docs/kulttuuriperintoohjelma>

Kestävä kehitys. Ympäristöministeriö http://www.ymparisto.fi/FI/ymparisto/kestava_kehitys/

Osaamisella ja luovuudella hyvinvointia. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulevaisuus-katsaus 2014 <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2014/liitteet/okm18.pdf?lang=fi>

- 14 Suomen Kotiseutuliitto 2008.
- 16 Taustaselvityshankkeen kummit Katriina Siivonen, Janne Vilkkuna ja Katju Holkeri. Kuvankäsittely: Tekstihuoltamo / Petja Kauppi 2015.
- 18 Suomen Kotiseutuliitto 2008.
- 24 "Rauman Kalevalaisten Naisten kansallispukujen tuuletuspiknik." Pekka Illmer 2013. Kalevalaisten Naisten Liitto. Kuvankäsittely Tekstihuoltamo 2015.
- 29 Turku. Suomen Kotiseutuliitto 2003.
- 30 "Pärekattotyöt käynnissä Urajärven kartanomuseolla." Kerttuli Hoppa 2012. Museovirasto.
- 31 Janne Vilkkuna. Anna-Maija Halme 2014.
- 40 Itä-Pasila. Petja Kauppi 2008.
- 41 Katriina Siivonen. Turun yliopisto.
- 45 Katju Holkeri. 2010.
- 48 "Pikkulauantaisaunaksi itsensä nimennyt näyttelytyöryhmä keskiviikkokoontumisessaan syksyllä." Juho Nurmi 2014. Helsingin kaupunginmuseo.
- 51 Ruutukaappaus 8.5.2015 www.otakantaa.fi . Oikeusministeriö.
- 56 Adoptoi monumentti -hanke, Annikin kivikioski, Tampere. Miia Hinnerichsen 2014. Pirkanmaan maakuntamuseo.
- 59 "Essi kairaa." Museovirasto 2009.
- 60 Olavinlinna. Arto Latvala 2008. Suomen Kotiseutuliitto.

Euroopan neuvoston yleissopimus kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä

Faro, 27.10.2005

Johdanto

Euroopan neuvoston jäsenvaltiot, jotka ovat allekirjoittaneet tämän yleissopimuksen ja jotka

ottavat huomioon, että yksi Euroopan neuvoston tavoitteista on lisätä yhtenäisyyttä neuvoston jäsenten välillä, jotta voitaisiin varjella ja vaalia niitä ihanteita ja periaatteita, jotka perustuvat ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamiselle ja jotka ovat valtioiden yhteistä perintöä;

katsovat, että on tarpeen asettaa ihmiset ja inhimilliset arvot keskeiseksi osaksi laajentunutta ja monialaista kulttuuriperinnön käsitettä;

korostavat viisaasti hyödynnetyn kulttuuriperinnön arvoa ja sen tarjoamia mahdollisuuksia kestävästä kehityksestä ja elämänlaadun voimavarana jatkuvasti kehittyvässä yhteiskunnassa;

tunnustavat, että jokaisella ihmisellä on oikeus, muiden oikeuksien ja vapauksien kunnioittamista unohtamatta, yhteyteen valitsemansa kulttuuriperinnön kanssa. Tämä on osa oikeutta osallistua vapaasti kulttuurielämään, joka sisältyy Yhdistyneiden kansakuntien antamaan ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen (1948) ja jonka yleissopimus taloudellisista, sosiaalisista, ja sivistyksellisistä oikeuksista (1966) takaa;

ovat vakuuttuneita tarpeesta saada jokainen yhteiskunnan jäsen osallistumaan kulttuuriperinnön määrittelyyn ja ylläpitoon;

ovat vakuuttuneita sellaisen kulttuuriperintöä koskevan politiikan ja sellaisten koulutuksellisten aloitteiden järjestyksestä, jotka kohtelevat kaikkea kulttuuriperintöä

tasapuolisesti ja edistävät näin kulttuurien ja uskontojen välistä vuoropuhelua;

huomioivat eräät Euroopan neuvoston asiakirjat, joita ovat erityisesti Euroopan kulttuuriyleissopimus (1954), eurooppalainen yleissopimus rakennusperinnön suojelusta (1985), eurooppalainen yleissopimus arkeologisen perinnön suojelusta (1992, tarkistettu) ja Euroopan maisemayleissopimus (2000);

ovat vakuuttuneita siitä, että näiden periaatteiden toimivan täytäntöönpanon kannalta on tärkeää luoda yleiseurooppalaiset yhteistyöpuitteet;

ovat sopineet seuraavaa:

I osa – Tavoitteet, määritelmät ja periaatteet

1 artikla – Yleissopimuksen tavoitteet

Tämän yleissopimuksen osapuolet sopivat

- a tunnustavansa, että kulttuuriperintöön liittyvät oikeudet sisältyvät olennaisesti ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen määrittelemään oikeuteen osallistua kulttuurielämään;
- b tunnustavansa yksilön ja yhteisön vastuun kulttuuriperinnöstä;
- c korostavansa, että kulttuuriperinnön säilyttämisen ja sen kestäväen käytön päämäärinä ovat inhimillinen kehitys ja elämän laatu;
- d ryhtyvänsä tarvittaviin toimenpiteisiin soveltaakseen tämän yleissopimuksen määräyksiä, jotka koskevat
 - kulttuuriperinnön merkitystä rauhallisen ja demokraattisen yhteiskunnan rakentamisessa ja kestäväen kehityksen ja kulttuurisen monimuotoisuuden edistämisessä;
 - synergian lisäämistä kaikkien asiaan liittyvien julkisten, institutionaalisten ja yksityisten toimijoiden välillä.

2 artikla – Määritelmät

Tässä yleissopimuksessa

- a kulttuuriperintö tarkoittaa niitä menneisyydestä perittyjä voimavaroja niiden omistajasta riippumatta, jotka ihmisten mielestä kuvastavat heidän jatkuvasti muuttuvia arvojaan, uskomuksiaan, tietojaan ja perinteitään. Tähän kuuluvat kaikki ihmisten ja paikkojen vuorovaikutuksesta aikojen kuluessa rakentuneen

ympäristön osat;

- b kulttuuriperintöyhteisö tarkoittaa niitä ihmisiä, jotka arvostavat tiettyjä kulttuuriperinnön piirteitä, joita he haluavat julkisen toiminnan puitteissa ylläpitää ja välittää tuleville sukupolville.

3 artikla – Euroopan yhteinen kulttuuriperintö

Osapuolet sopivat edistävänsä tietoisuutta Euroopan yhteisestä kulttuuriperinnöstä, joka koostuu

- a kaikista niistä eurooppalaisen kulttuuriperinnön muodoista, jotka muodostavat yhteisten muistojen, ymmärryksen, identiteetin, yhtenäisyyden ja luovuuden jaetun lähteen, ja
- b ihanteista, periaatteista ja arvoista, jotka pohjaavat kokemuksiin edistyksestä ja menneistä konflikteista ja jotka edistävät ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltion kunnioittamiseen perustuvan rauhanomaisen ja vakaan yhteiskunnan kehittymistä.

4 artikla – Kulttuuriperintöön liittyvät oikeudet ja velvollisuudet

Osapuolet tunnustavat, että

- a jokaisella on, yksin tai yhdessä muiden kanssa, oikeus nauttia kulttuuriperinnöstä ja osallistua sen rikastuttamiseen;
- b jokaisella on, yksin tai yhdessä muiden kanssa, velvollisuus kunnioittaa niin omaa kuin muidenkin kulttuuriperintöä ja näin ollen Euroopan yhteistä kulttuuriperintöä;
- c oikeutta kulttuuriperintöön sääntelevät ainoastaan sellaiset rajoitukset, jotka ovat välttämättömiä yleisen edun ja muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien suojelemiseksi demokraattisessa yhteiskunnassa.

5 artikla – Kulttuuriperintöä koskeva lainsäädäntö ja periaatteet

Osapuolet

- a tunnustavat yleisen edun, joka liittyy kulttuuriperinnön eri osa-alueisiin niiden yhteiskunnallisen merkityksen mukaisesti;
- b lisäävät kulttuuriperinnön arvoa sen tunnistamisen, tutkimuksen, tulkitsemisen, suojelun, säilyttämisen ja esittelyn myötä;
- c varmistavat, kunkin osapuolen järjestelmän mukaisesti, että lainsäädäntöön sisältyvät säännökset kulttuuriperintöoikeuden toteutumiseksi artiklan 4 määrittelemällä tavalla;
- d vaalivat sellaista taloudellista ja sosiaalista ilmapiiriä, joka tukee osallistumista

kulttuuriperintöön liittyvään toimintaan;

- e edistävät kulttuuriperinnön suojelua keskeisenä tekijänä toisiaan tukevien kestävän kehityksen, kulttuurisen monimuotoisuuden ja nykyaikaisen luovuuden tavoitteiden saavuttamisessa;
- f tunnustavat sen kulttuuriperinnön arvon, joka sijoittuu niiden lainkäyttöaltaan kuuluville alueille kulttuuriperinnön alkuperästä riippumatta;
- g laativat integroituja strategioita edistämään tämän yleissopimuksen määräysten täytäntöönpanoa.

6 artikla – Yleissopimuksen vaikutukset

Tämän sopimuksen määräyksiä ei saa tulkita siten, että niillä

- a rajoitetaan tai heikennetään niitä ihmisoikeuksia ja perusvapauksia, joita turvataan kansainvälisillä asiakirjoilla, joita ovat erityisesti ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus sekä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehty yleissopimus;
- b vaikutetaan kulttuuriperinnön ja -ympäristön kannalta suotuisampiin määräyksiin, jotka sisältyvät muihin kansallisiin tai kansainvälisiin oikeudellisiin asiakirjoihin;
- c luodaan täytäntöönpanokelpoisia oikeuksia.

II osa – Kulttuuriperinnön merkitys yhteiskunnalle ja inhimilliselle kehitykselle

7 artikla – Kulttuuriperintö ja vuoropuhelu

Osapuolet sopivat, viranomaisten ja muiden toimielinten avustuksella,

- a kannustavansa tarkastelemaan niitä periaatteita ja tapoja, jotka liittyvät kulttuuriperinnön esilletuomiseen ja kunnioittamaan tulkintojen monimuotoisuutta;
- b luovansa sovittelumenettelyjä sellaisten tilanteiden varalle, joissa eri yhteisöt liittävät samaan kulttuuriperintöön erilaisia arvoja;
- c kehittävänsä kulttuuriperinnön tuntemusta voimavarana, joka edistää rauhallista rinnakkaiseloa lisäämällä luottamusta ja keskinäistä ymmärrystä tavoitteena konfliktien ratkaisu ja ennaltaehkäiseminen;
- d sisällyttävänsä nämä lähestymistavat kaikkiin elinikäisen oppimisen ja koulutuksen osa-alueisiin.

8 artikla – Ympäristö, kulttuuriperintö ja elämänlaatu

Osapuolet sopivat hyödyntävänsä kaikkea kulttuuriympäristöön sisältyvää kulttuuriperintöä

- a rikastuttaakseen taloudellista, poliittista, sosiaalista ja kulttuurista kehitystä ja maankäytön suunnittelua ottamalla käyttöön kulttuuriperinnön vaikuttavuusarviointeja ja vahingoittumisen vähenemiseen tähtääviä toimintasuunnitelmia silloin kun se on tarpeellista;
- b edistääkseen integroitua lähestymistapaa kulttuurista, biologiasta, geologista ja maankäytön monimuotoisuutta koskeviin periaatteisiin, jotta saavutettaisiin tasapaino näiden osa-alueiden välillä;
- c vahvistaakseen sosiaalista yhteenkuuluvuutta lisäämällä yhteisen vastuun tunnetta ihmisten asuinpaikkoja kohtaan;
- d edistääkseen ympäristöön tehtyjen nykyaikaisten muutosten laadun tavoitetta vaarantamatta ympäristön kulttuurisia arvoja.

9 artikla – Kulttuuriperinnön kestävä käyttö

Tukeakseen kulttuuriperinnön säilymistä osapuolet sopivat

- a edistävänsä kulttuuriperinnön koskemattomuuden kunnioittamista varmistamalla, että muutospäätöksissä huomioidaan kulttuuriset arvot;
- b määrittävänsä ja edistävänsä kulttuuriperinnön kestävä hoidon periaatteita ja kannustavansa kulttuuriperinnön säilyttämiseen;
- c varmistavansa, että kaikissa yleisissä teknisissä määräyksissä otetaan huomioon kulttuuriperinnön säilyttämisen asettamat erityisvaatimukset;
- d edistävänsä perinteisten materiaalien, tekniikoiden ja taitojen käyttöä sekä niiden nykyaikaisten käyttömuotojen selvittämistä;
- e edistävänsä työn laatua ottamalla käyttöön ammattitutkintoja ja yksilöiden, yritysten ja instituutioiden akkreditointijärjestelmiä.

10 artikla – Kulttuuriperintö ja taloudellinen toiminta

Jotta kulttuuriperinnön tarjoamat mahdollisuudet saataisiin kokonaisuudessaan käyttöön kestävä taloudellisen kehityksen osatekijänä, osapuolet sopivat

- a lisäävänsä tietoisuutta kulttuuriperinnöstä ja hyödyntävänsä sen tarjoamia taloudellisia mahdollisuuksia;
- b ottavansa huomioon kulttuuriperinnön erityisluonteen ja edut laatiessaan talouspoliittisia linjauksia;
- c varmistavansa, että nämä linjaukset kunnioittavat kulttuuriperinnön koskemattomuutta eivätkä vaaranna sen itseisarvoa.

III osa – Yhteinen vastuu kulttuuriperinnöstä ja julkinen osallistuminen

11 artikla – Kulttuuriperintöön liittyvien julkisten vastuiden järjestäminen

Osapuolet sopivat kulttuuriperinnön hoidon osalta

- a edistävänsä viranomaisten integroitua ja tietoon perustuvaa lähestymistapaa kaikilla aloilla ja kaikilla tasoilla;
- b kehittävänsä oikeudellisia, taloudellisia ja ammatillisia puitteita, jotka mahdollistavat viranomaisten, asiantuntijoiden, omistajien, sijoittajien, yritysten, kansalaisjärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan yhteistoiminnan;
- c kehittävänsä innovatiivisia tapoja, joilla viranomaiset voivat tehdä yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa;
- d kunnioittavansa ja rohkaisevansa vapaaehtoisia aloitteita, jotka täydentävät viranomaisten toimintaa;
- e rohkaisevansa kulttuuriperinnön säilyttämisestä kiinnostuneita kansalaisjärjestöjä toimimaan yleisen edun nimissä.

12 artikla – Kulttuuriperinnön saavutettavuus ja demokraattinen osallistuminen

Osapuolet sopivat

- a rohkaisevansa jokaista osallistumaan
 - kulttuuriperinnön tunnistamiseen, tutkimukseen, tulkintaan, suojeluun, säilyttämiseen ja esittelemiseen;
 - julkiseen pohdintaan ja keskusteluun niistä mahdollisuuksista ja haasteista, joita kulttuuriperintö tarjoaa;
- b ottavansa huomioon arvon, jonka kulttuuriperintöyhteisöt liittävät siihen kulttuuriperintöön, johon ne samaistuvat;
- c tunnustavansa vapaaehtoisjärjestöjen merkityksen sekä toimintaan osallistujina että kulttuuriperintöä koskevan politiikan onnistumisen arvioijina;
- d parantavansa kulttuuriperinnön saavutettavuutta, erityisesti nuorten ja vähäosaisten keskuudessa, lisätäkseen tietoisuutta kulttuuriperinnön arvosta, sen ylläpitämisen ja säilyttämisen tarpeesta ja hyödyistä, joka sen avulla voidaan saavuttaa.

13 artikla – Kulttuuriperintö, tieto ja osaaminen

Osapuolet sopivat

- a lisäävänsä mahdollisuuksia sisällyttää kulttuuriperintöolottuvuus koulutuksen kaikille tasoille, ei välttämättä omana oppiaineenaan, mutta vähintään muiden oppiaineiden monipuolisena lähteenä;
- b vahvistavansa yhteyttä kulttuuriperintöopetuksen ja ammatillisen koulutuksen välillä;
- c tukevansa kulttuuriperinnön, kulttuuriperintöyhteisöjen, ympäristön ja niiden välisten suhteiden monitieteistä tutkimusta;
- d tukevansa täydennyskoulutusta ja tiedon ja taitojen vaihtoa niin koulutusjärjestelmän sisällä kuin sen ulkopuolellakin.

14 artikla – Kulttuuriperintö ja tietoyhteiskunta

Osapuolet sopivat kehittävänsä digitaalisen teknologian hyödyntämistä parantaakseen kulttuuriperinnön saatavuutta ja saavutettavuutta ja siitä koituvia etuja

- a tukemalla aloitteita, jotka edistävät sisältöjen laatua ja pyrkivät takaamaan kielten ja kulttuurien moninaisuuden tietoyhteiskunnassa;
- b tukemalla kansainvälisesti yhteensopivia standardeja, jotka koskevat kulttuuriperinnön tutkimusta, säilyttämistä, parantamista ja suojelua, torjuen samalla kulttuuriomaisuuden laitonta kauppaa ja liikkumista;
- c pyrkimällä poistamaan kulttuuriperintöön liittyvän tiedon saavutettavuuden esteitä, erityisesti silloin, kun kyse on koulutuksellisista tarkoituksista, unohtamatta kuitenkaan teollis- ja tekijänoikeuksien suojelua;
- d tunnustamalla, että kulttuuriperintöä koskevien digitaalisten sisältöjen luominen ei saisi vaarantaa olemassa olevan kulttuuriperinnön säilymistä.

IV osa – Seuranta ja yhteistyö

15 artikla – Osapuolten lupaukset

Osapuolet sopivat

- a kehittävänsä Euroopan neuvoston avulla tämän yleissopimuksen periaatteiden kanssa yhdenmukaisen valvontajärjestelmän, joka kattaa kulttuuriperintöön liittyvät lainsäädännöt, menettelytavat ja käytännöt;
- b ylläpitävänsä ja kehittävänsä yhteistä julkista tietojärjestelmää ja luovuttavansa siihen tietoja. Järjestelmä helpottaa sen arvioimista, miten osapuolet täyttävät tähän yleissopimukseen perustuvat sitoumukset.

16 artikla – Seurantamekanismi

- a Ministerikomitea nimeää Euroopan neuvoston perustamissopimuksen 17 artiklan mukaisesti tarkoituksenmukaisen komitean tai valitsee olemassa olevan komitean valvomaan tämän yleissopimuksen soveltamista. Komitea päättää omista menettelytapasäännöistään;
- b Nimetty komitea
 - vahvistaa tarvittaessa työjärjestyksensä;
 - hallinnoi 15 artiklassa tarkoitettua yhteistä tietojärjestelmää, säilyttäen yleiskuvan keinoista, joilla sopimuksen määrittelemät velvoitteet täytetään;
 - antaa neuvoa-antavan lausunnon yhden tai useamman osapuolen pyynnöstä mistä tahansa tämän yleissopimuksen tulkintaan liittyvästä kysymyksestä, ottaen huomioon kaikki Euroopan neuvoston oikeudelliset asiakirjat;
 - laatii yhden tai useamman osapuolen aloitteesta arvioinnin siitä, miten ne ovat panneet tämän yleissopimuksen tietyltä osalta täytäntöön;
 - edistää tämän yleissopimuksen sektorien rajat ylittävää soveltamista tekeillä yhteistyötä muiden komiteoiden kanssa ja osallistumalla muihin Euroopan neuvoston aloitteisiin;
 - raportoi toiminnastaan ministerikomitealle.

Komitean toimintaan voi osallistua asiantuntijoita ja tarkkailijoita.

17 artikla – Seuranta koskeva yhteistyö

Osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä toistensa kanssa ja Euroopan neuvoston kautta tämän yleissopimuksen tavoitteiden ja periaatteiden täyttämiseksi ja erityisesti Euroopan yhteisen kulttuuriperinnön tunnustamiseksi

- a toteuttamalla yhteistyöstrategioita, joiden avulla vastataan seurantaprosessin myötä tunnistettuihin tarpeisiin;
 - b edistämällä monenvälistä ja rajat ylittävää toimintaa ja kehittämällä alueellisen yhteistyön verkostoja näiden strategioiden täytäntöönpanoa varten;
 - c kehittämällä, määrittelemällä ja jakamalla hyviä käytäntöjä;
 - d tiedottamalla yleisölle tämän yleissopimuksen tavoitteista ja täytäntöönpanosta.
- Mitkä tahansa osapuolet voivat yhteisestä sopimuksesta tehdä rahoitusjärjestelyjä kansainvälisen yhteistyön helpottamiseksi.

V osa – Loppumääräykset

18 artikla – Allekirjoittaminen ja voimaantulo

- a Tämä yleissopimus on avoinna allekirjoittamista varten Euroopan neuvoston jäsenvaltioille.
- b Tämän yleissopimuksen voimaantulo edellyttää sen ratifointia tai hyväksyntää. Ratifointi- tai hyväksymiskirjat talletetaan Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.
- c Tämä yleissopimus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona kymmenen Euroopan neuvoston jäsenvaltiota ovat ilmaisseet suostumuksensa tulla yleissopimuksen sitomaksi edellisen kappaleen määräysten mukaisesti.
- d Kunkin sellaisen allekirjoittajavaltion osalta, joka myöhemmin ilmaisee suostumuksensa tulla tämän yleissopimuksen sitomaksi, yleissopimus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona ratifointi- tai hyväksymiskirja on talletettu.

19 artikla – Liittyminen

- a Tämän yleissopimuksen voimaantulon jälkeen Euroopan neuvoston ministerikomitea voi kutsua minkä tahansa Euroopan neuvoston ulkopuolisen valtion ja Euroopan yhteisön liittymään sopimukseen Euroopan neuvoston perustamissopimuksen 20.d artiklan mukaisella enemmistöpäätöksellä ja niiden sopimusvaltioiden edustajien yksimielisellä päätöksellä, joilla on paikka ministerikomiteassa.
- b Minkä tahansa liittyvän valtion tai Euroopan yhteisön osalta, jos se liittyy tähän yleissopimukseen, yleissopimus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona liittymiskirja on talletettu Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.

20 artikla – Alueellinen soveltaminen

- a Mikä tahansa jäsenvaltio voi, allekirjoittaessaan tämän yleissopimuksen tai tallettaessaan ratifointi-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa, määritellä alueen tai alueet, joita tämä yleissopimus koskee.
- b Mikä tahansa jäsenvaltio voi myöhempänä ajankohtana Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla ilmoituksella laajentaa tämän sopimuksen soveltamisen koskemaan mitä tahansa muuta selityksessä mainittua aluetta. Tämän alueen osalta yleissopimus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona pääsihteeri on vastaanottanut ilmoituksen.

- c Mikä tahansa ilmoitus, joka on tehty kahden edellisen kappaleen määräysten mukaisesti, voidaan minkä tahansa ilmoituksessa mainitun alueen osalta perua pääsihteerille osoitetulla selityksellä. Peruminen tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kuusi kuukautta siitä päivästä, jona pääsihteerin on vastaanottanut selityksen.

21 artikla – Irtisanominen

- a Osapuoli voi milloin tahansa irtisanoa tämän yleissopimuksen Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla ilmoituksella.
- b Irtisanominen tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kuusi kuukautta siitä päivästä, jona pääsihteerin on vastaanottanut ilmoituksen.

22 artikla – Muutokset

- a Osapuoli tai 16 artiklassa mainittu komitea voivat esittää muutoksia tähän yleissopimukseen.
- b Jokainen muutosesitys ilmoitetaan Euroopan neuvoston pääsihteerille, joka antaa sen tiedoksi Euroopan neuvoston jäsenvaltioille, muille osapuolille ja kaikille 19 artiklan määräysten mukaisesti liittymään kutsutuille Euroopan neuvoston ulkopuolisille valtioille sekä Euroopan yhteisölle.
- c Komitea tutkii esitetyt muutokset ja saattaa tekstin, joka on hyväksytty osapuolten edustajien kolmen neljäosan äänten enemmistöllä, ministerikomitean hyväksyttäväksi. Kun ministerikomitea on hyväksynyt tekstin Euroopan neuvoston perustamissopimuksen 20.d artiklan edellyttämällä enemmistöllä ja niiden sopimusvaltioiden yksimielisellä päätöksellä, joilla on paikka ministerikomiteassa, teksti toimitetaan osapuolten hyväksyttäväksi.
- d Muutos tulee voimaan niiden osapuolten osalta, jotka ovat sen hyväksyneet, seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona kymmenen Euroopan neuvoston jäsenvaltiota on ilmoittanut pääsihteerille muutoksen hyväksymisestä. Niiden osapuolten osalta, jotka hyväksyvät muutoksen myöhemmin, muutos tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona kyseinen osapuoli on ilmoittanut pääsihteerille muutoksen hyväksymisestä.

23 artikla – Ilmoitukset

Euroopan neuvoston pääsihteerin ilmoittaa Euroopan neuvoston jäsenvaltioille ja

valtiolle, jotka ovat liittyneet tai jotka on kutsuttu liittymään tähän yleissopimukseen, sekä Euroopan yhteisölle, jos se on liittynyt tai on kutsuttu liittymään tähän yleissopimukseen

- a allekirjoituksista;
- b ratifiointi-, hyväksymis- tai liittymiskirjojen tallettamisista;
- c tämän yleissopimuksen 18, 19 ja 20 artiklan määräysten mukaisista voimaantulopäivistä;
- d tähän yleissopimukseen 22 artiklan määräysten mukaisesti esitetyistä muutoksista ja niiden voimaantulosta;
- e muusta toimenpiteestä, selityksestä, ilmoituksesta tai tiedonannosta, joka liittyy tähän yleissopimukseen.

Tämän vakuudeksi asianmukaisesti valtuutetut henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän yleissopimuksen.

Tehty Farossa 27. päivänä lokakuuta 2005 yhtenä kappaleena englannin ja ranskan kielellä, joista molemmilla kielillä kirjoitetut tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset. Sopimus talletetaan Euroopan neuvoston arkistoon. Euroopan neuvoston pääsihteerin toimittama oikeaksi todistetut jäljennökset Euroopan neuvoston jäsenvaltioille sekä sopimukseen liittymään kutsutuille valtioille ja Euroopan yhteisölle.

Europarådets ramkonvention om kulturarvets värde för samhället

Faro, 27.X.2005

Inledning

De medlemsstater i Europarådet som undertecknat denna ramkonvention, som beaktar att ett av Europarådets syften är att uppnå en fastare enhet mellan sina medlemmar för att skydda och förverkliga de ideal och principer, grundade på respekt för de mänskliga rättigheterna, demokrati och lagstyre, som utgör deras gemensamma arv;

som erkänner behovet att ställa människor och mänskliga värden i centrum av ett utvidgat och tvärdisciplinärt kulturarvsbegrepp;

som lägger särskild vikt vid värdet och möjligheten att på ett ändamålsenligt sätt använda kulturarv som en resurs för hållbar utveckling och ökad livskvalitet i ett samhälle som ständigt förändras;

som erkänner att var och en har rätt att engagera sig i kulturarvet efter eget behag, med respekt för andras rättigheter och friheter, som en del av rätten att fritt delta i samhällets kulturella liv såsom inskrivet i FN:s allmänna deklaration om de mänskliga rättigheterna (1948) och garanterat i Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (1966);

som är övertygade om behovet att alla i samhället deltar i den pågående processen att definiera och förvalta kulturarvet;

som är övertygade om det sunda i principen att föra kulturarvspolitik och skapa utbildningsinitiativ som behandlar allt kulturarv opartiskt och därmed understöder dialogen mellan olika kulturer och religioner;

som hänvisar till Europarådets olika instrument, i synnerhet den Europeiska kulturkonventionen (1954), Konventionen om skydd för byggnadskulturarvet i Europa (1985), den reviderade Europeiska konvention om skydd för det arkeologiska arvet (1992), den Europeiska landskapskonventionen (2000);

som är övertygade om betydelsen av att skapa ett paneuropeiskt ramverk för samarbete som kan användas för att förverkliga dessa principer i en dynamisk process;

har kommit överens om följande:

Del I – Syfte, definitioner och principer

Artikel 1 – Konventionens syfte

Denna konventions parter har kommit överens om att:

- a erkänna att rättigheter gällande kulturarv är en del av rätten att delta i det kulturella livet, liksom inskrivet i den allmänna deklARATIONEN om de mänskliga rättigheterna;
- b ta ett individuellt och kollektivt ansvar för kulturarvet;
- c lägga särskild vikt på att bevarandet av kulturarvet och dess hållbara användning har som mål mänsklig utveckling och förbättrad livskvalitet;
- d vidta nödvändiga åtgärder för att tillämpa bestämmelserna i konventionen gällande:
 - kulturarvets roll i byggandet av ett fredligt och demokratiskt samhälle och för att främja hållbar utveckling och kulturell mångfald;
 - större synergi gällande kompetenser mellan de olika offentliga, institutionella och privata aktörer som berörs.

Artikel 2 – Definitioner

I denna konvention,

- a är kulturarv resurser som ärvts från det förflutna och som människor, oberoende av äganderätt, uppfattar som en återspeglning av och ett uttryck för deras egna, ständigt föränderliga värderingar, övertygelser, kunskap och traditioner. Begreppet omfattar alla delar av miljön som uppkommit som resultat av interaktionen mellan människor och platser genom tiderna;

- b avser kulturarvsgemenskap de personer som värderar specifika särdrag hos ett kulturarv, och som de vill bevara och förmedla till kommande generationer inom ramen för offentliga åtgärder.

Artikel 3 – Europas gemensamma kulturarv

Parterna har avtalat om att främja en förståelse för begreppet Europas gemensamma kulturarv, som består av:

- a alla former av kulturarv i Europa som tillsammans utgör en delad källa för högkomst, förståelse, identitet, sammanhållning och kreativitet, och
- b de ideal, principer och värderingar, som härstammar från erfarenhet som erhållits genom framsteg och tidigare konflikter, och som främjar utvecklingen av ett fredligt och stabilt samhälle, grundat på respekt för de mänskliga rättigheterna, demokrati och lagstyre.

Artikel 4 – Rättigheter och skyldigheter gällande kulturarv

Parterna erkänner att:

- a alla, enskilt eller kollektivt, har rätt att nyttja kulturarvet och att berika det med sin egen insats;
- b alla, enskilt eller kollektivt, är förpliktade att respektera andras kulturarv i samma mån som sitt eget, och därmed Europas gemensamma kulturarv;
- c att rätten till kulturarv begränsas enbart av sådana restriktioner, vilka är nödvändiga för att skydda det allmänna intresset och övriga personers rättigheter och friheter i ett demokratiskt samhälle.

Artikel 5 – Lagstiftning och politiska styrmedel med hänsyn till kulturarvet

Parterna förbinder sig att:

- a erkänna det allmänna intresset som anknyter till delar av kulturarvet eller dessa delars betydelse för samhället;
- b främja värdet av kulturarvet genom att identifiera, analysera, tolka, skydda, bevara och presentera det;
- c försäkra, inom varje parts särskilda sammanhang, att det i gällande lagstiftning finns bestämmelser om rätten till kulturarv enligt artikel 4;
- d gynna ett ekonomiskt och socialt klimat som stöder deltagande i aktiviteter kring kulturarvet;
- e främja skyddet av kulturarv som en central faktor i de gemensamma målen om hållbar utveckling, kulturell mångfald och samtidens skapande verksamhet;
- f erkänna värdet av kulturarv, som ligger inom parternas territoriella jurisdiktion,

- oberoende av dess ursprung;
- g utforma integrerade strategier som underlättar verkställandet av bestämmelserna i denna konvention.

Artikel 6 – Konventionens effekter

Inga bestämmelser i denna konvention ska tolkas på ett sätt som:

- a begränsar eller underminerar mänskliga rättigheter och grundläggande friheter som garanteras av internationella instrument, i synnerhet den allmänna deklarationen om de mänskliga rättigheterna och konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna;
- b påverkar bestämmelser som är mer fördelaktiga gällande kulturarv och miljön som finns i andra nationella eller internationella rättsliga instrument;
- c skapar rättigheter genom lag.

Del II – Kulturarvets bidrag till samhället och mänsklig utveckling

Artikel 7 – Kulturarvet och dialog

Parterna förbinder sig genom offentliga myndigheter och andra behöriga organ, att:

- a uppmuntra till reflektioner gällande etik och metoder att presentera kulturarvet, och även till respekt för en mångfald av dess tolkningar;
- b upprätta processer för förlikning för att på ett rättvist sätt handskas med situationer där olika gemenskaper tillämpar motsägelsefulla värderingar på samma kulturarv;
- c utveckla kunskap om kulturarv som en resurs för fredlig samlevnad genom att främja tillit och ömsesidig förståelse med avsikt att lösa och förhindra konflikter;
- d integrera detta i samtliga aspekter av livslångt lärande och utbildning.

Artikel 8 – Miljö, kulturarv och livskvalitet

Parterna förbinder sig att använda alla aspekter av kulturarv för att:

- a berika ekonomisk, politisk, social och kulturell utveckling och markanvändningsplaneringen genom att använda konsekvensbedömningar för kulturarvet och vid behov tillämpa förmildrande strategier;
- b främja ett integrerat förhållningssätt för principer om kulturell, biologisk, geologisk och landskapsmässig mångfald för att nå en balans mellan dessa olika

element;

- c förstärka social sammanhållning genom att främja känslan av delat ansvar för platser där människor bor;
- d främja målsättningarna för kvaliteten hos moderna tillägg i miljön utan att miljöns kulturella värden äventyras.

Artikel 9 – Hållbar användning av kulturarvet

För att bevara kulturarvet, förbinder sig parterna att:

- a främja respekt för kulturarvets integritet genom att säkerställa att det i beslut om förändringar även ingår en förståelse för de kulturella värderingarna som berörs;
- b definiera och främja principer för hållbar förvaltning och uppmuntra till underhåll av kulturarvet;
- c säkerställa att alla allmänna tekniska regelverk tar hänsyn till de specifika kraven att bevara kulturarvet;
- d främja användningen av traditionella material, tekniker och färdigheter och att utreda deras användningspotential i moderna sammanhang;
- e främja arbete av hög kvalitet genom system för yrkeskvalifikation och ackreditering för individer, företag och institutioner.

Artikel 10 – Kulturarvet och ekonomi

För att kunna dra full nytta av kulturarvets potential som en faktor i hållbar ekonomisk utveckling, förbinder sig parterna att:

- a öka medvetenheten om kulturarvet och utnyttja dess ekonomiska potential;
- b beakta kulturarvets specifika egenart och intressen i det ekonomisk-politiska beslutsfattandet; och
- c säkerställa att beslutsfattandet respekterar kulturarvets integritet utan att äventyra dess specifika värden.

Del III – Gemensamt ansvar för kulturarv och allmänhetens deltagande

Artikel 11 – Organisering av allmänhetens ansvar för kulturarvet

Vid förvaltningen av kulturarvet förbinder sig parterna att:

- a främja ett integrerat och kunskapsbaserat förhållningssätt inom alla sektorer och på alla nivåer hos myndigheterna;

- b utveckla juridiska, finansiella och yrkesmässiga förutsättningar, vilka möjliggör samarbete mellan myndigheter, experter, ägare, investerare, företag, medborgarorganisationer och civilsamhället;
- c utveckla innovativa metoder för myndigheter att samarbeta med andra aktörer;
- d respektera och uppmuntra frivilliga initiativ som kompletterar myndigheternas roll;
- e uppmuntra medborgarorganisationer med intresse att bevara kulturarvet att verka i det allmännas intresse.

Artikel 12 – Tillgång till kulturarvet och demokratiskt deltagande

Parterna förbinder sig att:

- a uppmuntra alla att delta i:
 - processen att identifiera, analysera, tolka, skydda, bevara och presentera kulturarvet;
 - allmänna reflektioner och debatter om de möjligheter och utmaningar som kulturarvet representerar;
- b beakta de värden som varje kulturarvsgemenskap förknippar med det kulturarv som den identifierar sig med;
- c erkänna frivilligorganisationernas roll både som partners i olika aktiviteter och som konstruktiv kritiker gällande gängse kulturarvspolitik;
- d vidta åtgärder som underlättar tillgängligheten till kulturarvet, särskilt bland samhällets unga och mindre bemedlade, med avsikt att öka medvetenheten om kulturarvets värde, nödvändigheten att underhålla och bevara det, samt de fördelar som kulturarvet kan ge.

Artikel 13 – Kulturarvet och kunskap

Parterna förbinder sig att:

- a öka möjligheterna att inkludera kulturarvsdimensionen inom alla utbildningsnivåer; inte nödvändigtvis som ett skilt ämne, men som en givande källa för studier inom andra ämnen;
- b förstärka bandet mellan undervisning i kulturarv och yrkesinriktad utbildning;
- c uppmuntra tvärdisciplinär forskning om kulturarv, kulturarvsgemenskaper, miljö och deras inbördes förhållanden;
- d uppmuntra kontinuerlig yrkesinriktad utbildning och utbyte av kunskap och färdigheter, både inom och utom utbildningsväsendet.

Artikel 14 – Kulturarvet och informationssamhället

Parterna förbinder sig att utveckla användningen av digital teknologi för att underlätta tillgängligheten till kulturarv och de fördelar som det kan ge, genom att:

- a uppmuntra till initiativ som främjar kvalitativt innehåll och som strävar till att säkerställa språklig och kulturell mångfald i informationssamhället;
- b stödja internationellt jämförbara standarder för att studera, bevara, förbättra och skydda kulturarvets samt bekämpa olaglig handel med kulturell egendom;
- c försöka avlägsna hinder för tillgången till information om kulturarv, särskilt för undervisningsändamål, med beaktande av upphovsrätten;
- d erkänna att skapandet av digitalt material om kulturarvet inte bör ifrågasätta bevarandet av det existerande kulturarvet .

Del IV – Övervakning och samarbete

Artikel 15 - Parternas förbindelser

Parterna förbinder sig att:

- a genom Europarådet utveckla en övervakningsfunktion angående lagstiftning, politik och praxis kring kulturarv i överensstämmelse med de principer som fastställts i denna konvention;
- b upprätthålla, utveckla och bidra med data till ett, för allmänheten tillgängligt gemensamt informationssystem som underlättar utvärderingen av hur varje part fullföljer sina förbindelser under denna konvention.

Artikel 16 – Övervakningsmekanism

- a i enlighet med artikel 17 i Europarådets stadgar utnämner Europarådets ministerkommitté en relevant kommitté eller ålägger en redan existerande kommitté att övervaka verkställandet av konventionen, med myndighet att själv ställa regler för sin verksamhet;
- b Den utnämnda kommittén har som uppgift att:
 - fastställa procedurregler enligt behov;
 - förvalta det gemensamma informationssystem som nämns i artikel 15 med översikt över hur varje förbindelse i denna konvention fullföljs;
 - på begäran av en eller fler parter ge ett rådgivande utlåtande i frågor kring tolkningen av konventionen, med beaktande av alla Europarådets juridiska instrument;
 - på en eller flera parters initiativ företa en utvärdering av någon aspekt av

- hur de verkställt konventionen;
- främja den tvärssektoriella tillämpningen av denna konvention genom att samarbeta med andra kommittéer och genom att delta i andra av Europarådets initiativ;
- rapportera om sin verksamhet till ministerkommittén.

Kommittén kan inkludera experter och observatörer i sitt arbete.

Artikel 17 – Samarbete i uppföljningsverksamhet

Parterna förbinder sig att samarbeta med varandra och genom Europarådet för att uppfylla målen och principerna i denna konvention, särskilt vad gäller att främja erkännandet av Europas gemensamma kulturarv, genom att:

- skapa samarbetsstrategier för att bemöta de behov som övervakningsprocessen identifierat;
- främja multilateral och gränsöverskridande verksamhet samt utveckla nätverk för regionalt samarbete för att verkställa dessa strategier;
- utbyta, utveckla, kodifiera och säkerställa spridning av god praxis .
- informera allmänheten om målen och verkställandet av denna konvention.

Varje part kan, genom ömsesidigt avtal, göra upp finansiella arrangemang för att underlätta internationellt samarbete.

Del V – Slutord

Artikel 18 – Undertecknande och ikraftträdande

- Denna konvention är öppen för undertecknande av Europarådets medlemsstater.
- Den skall ratificeras, godtas eller godkännas. Instrumenten om ratifikation, godtagande eller godkännande skall deponeras hos Europarådets generalsekreterare.
- Denna konvention träder i kraft första dagen i den påföljande månaden då tre månader förflutit från den dag då tio medlemsstater i Europarådet har uttryckt sitt samtycke till att vara bundna av konventionen i enlighet med bestämmelserna i föregående paragraf.
- I förhållande till en medlemsstat som senare uttrycker sitt samtycke till att vara bunden av konventionen träder denna i kraft första dagen i den påföljande månaden då tre månader förflutit från den dag då instrumentet om ratifikation, godtagande eller godkännande deponerats.

Artikel 19 – Anslutning

- a Efter att denna konvention trätt i kraft kan Europarådets ministerkommitté genom ett beslut som fattas med den majoritet som föreskrivs i artikel 20 d i Europarådets stadga och efter ett enhälligt beslut av representanterna för de fördragsslutande staterna med säte i ministerkommittén, inbjuda varje stat som inte är medlem av Europarådet eller den Europeiska gemenskapen att ansluta sig till den.
- b Med avseende på en anslutande stat eller den Europeiska gemenskapen ifall den ansluter sig, träder konventionen i kraft första dagen i den påföljande månaden då tre månader förflutit från den dag då anslutningsinstrumentet deponerats hos Europarådets generalsekreterare.

Artikel 20 – Territoriell tillämpning

- a En medlemsstat kan vid undertecknandet eller när den deponerar sitt instrument om ratifikation, godtagande, godkännande, eller anslutning specificera det territorium eller territorier där denna konvention skall tillämpas.
- b En medlemsstat kan när som helst vid en senare tidpunkt meddela Europarådets generalsekreterare att tillämpningen av denna konvention utvidgas att gälla för ett annat i meddelandet specificerat territorium. För detta territorium träder konventionen i kraft första dagen i den påföljande månaden då tre månader förflutit från den dag då generalsekreteraren mottagit meddelandet.
- c Vilket meddelande som helst som avgetts enligt de två föregående paragraferna kan med avseende på ett territorium som angetts i meddelandet återkallas genom en anmälan till generalsekreteraren. Återkallelsen träder i kraft första dagen i den påföljande månaden då sex månader förflutit från den dag då generalsekreteraren mottagit meddelandet.

Artikel 21 – Uppsägning

- a En part kan vid vilken tidpunkt som helst säga upp denna konvention genom meddelande till Europarådets generalsekreterare.
- b Uppsägningen träder i kraft första dagen i den påföljande månaden då sex månader förflutit från den dag då generalsekreteraren mottagit meddelandet.

Artikel 22 – Ändringar

- a Varje part och kommitté som omnämns i artikel 16, har rätt att göra ändringsförslag till denna konvention.
- b Varje ändringsförslag skall meddelas Europarådets generalsekreterare, som

som ger det vidare till Europarådets medlemsstater, andra parter och alla stater som inte är medlemmar i Europarådet samt den Europeiska gemenskapen som inbjudits att anta denna konvention i enlighet med bestämmelserna i artikel 19.

- c Kommittén granskar samtliga ändringsförslag som framförts och överlämnar en text som godkänts av en tre-fjärdedelars majoritet av parternas representanter till ministerkommittén för att upptas i konventionstexten. Efter att texten godkänts av ministerkommittén med en majoritet såsom föreskrivet i artikel 20 d i Europarådets stadga, och enhälligt av parternas representanter med säte i ministerkommittén, vidarebefordras texten till parterna för godkännande.
- d Varje ändring träder i kraft med avseende för de parter som godkänt den första dagen i den påföljande månaden då tre månader förflutit från den dag då tio medlemsstater i Europarådet har informerat generalsekreteraren att de godkänt den. Angående parter som i efterhand godkänner ändringen, träder den i kraft den första dagen i den påföljande månaden då tre månader förflutit från den dag då ifrågavarande part informerat generalsekreteraren att den godkänt ändringen.

Artikel 23 – Meddelanden

Europarådets generalsekreterare meddelar Europarådets medlemsstater, och andra stater samt den Europeiska gemenskapen, som antagit denna konvention eller inbjudits att anta denna konvention om:

- a undertecknande;
- b deponering av instrument om ratifikation, godtagande, godkännande eller anslutning;
- c varje datum för ikraftträdandet av denna konvention i enlighet med bestämmelserna i artiklarna 18, 19 och 20;
- d samtliga ändringsförslag gällande denna konvention i enlighet med bestämmelserna i artikel 22, samt dagen för deras ikraftträdande;
- e andra åtgärder, förklaringar, underrättelser eller meddelanden som rör denna konvention.

Som bekräftelse härpå har undertecknade, därtill vederbörligen befullmäktigade, undertecknat denna konvention.

Upprättad i Faro den 27 oktober 2005 på engelska och franska, likalydande och autentiska, i ett enda exemplar som skall deponeras i Europarådets arkiv.

Ljite 2

Europarådets generalsekreterare skall sända bestyrkta kopior till varje medlemsstat i Europarådet och till varje annan stat eller den Europeiska gemenskapen som inbjudits att ansluta sig till denna konvention.

Faro Free Applications

Faro Free Applications (FFA) ovat työkaluja, jotka on kehitetty kansalaislähtöisesti ja jotka Euroopan neuvosto on tunnistanut Faron yleissopimuksen tavoitteita ja periaatteita hyvin edistäviksi ja yleistettäväksi toimintaesimerkeiksi kuluvat esimerkiksi:

Kulttuuriperintötoimikunta (*Heritage committee*) on paikallinen tai alueellinen toimikunta, johon kuuluu yhdistysten, yritysten, asukkaiden, julkishallinnon edustajia. Toimikunta muodostaa neuvottelevan foorumin, joka tekee kulttuuriperintöä koskevia aloitteita, pyrkii tunnistamaan ja ehkäisemään kulttuuriperintöön liittyviä konflikteja sekä järjestää yhteisiä tapahtumia (esimerkiksi European Heritage Days).

Kulttuuriperintökävely (*Heritage walk*) tarkoittaa tietyssä paikassa tai alueella työskentelevien, asuvien tai muuten paikkaan kiinnittyneiden ihmisten tai kulttuuriperintöyhteisöjen kanssa toteutettavaa kävelyreittiä, opastettua kierrosta tai muuta järjestettyä mahdollisuutta tutustua paikkaan ja sen historiaan. Toimintamalli kannustaa suunnittelemaan reitin siten, että niin tieteellisesti tuotettu aineisto kuin asukkaiden muistitiedot ja kokemukset tulevat huomioiduiksi. Kerättyä tietoa kannustetaan tallentamaan, dokumentoimaan ja jakamaan digitaalisesti verkossa.

Asukkaiden osuuskunta (*Residents' cooperative*) perustetaan hyödyntämään kulttuuriperintöä taloudellisesti erilaisten palveluiden ja tuotteiden (esim. majoitus, ruoka) avulla. Tavoitteena on nostaa esille paikallista kulttuuriperintöä ja kohentaa asukkaiden elämänlaatua. Esimerkkinä Marseillen Hôtel du Nord -brändi.

Urbaani oivallus -työpaja (*Urban revelation workshop*). Toimintamallissa on keskeistä sosiaalisesti heikommista lähtökohdista tulevien nuorten osallistuminen hylättyjen tai unohdettujen paikkojen ja niiden historian esille nostamiseen. Nuoret voivat esimerkiksi toimia oppaina paikallisen luovuuden ympärille rakennetuilla reiteillä tai yksittäisissä kohteissa. Tärkeää on nuorten, taiteilijoiden ja muiden paikallisten luovien yrittäjien, yhdistysten ja asukkaiden yhteistoiminta kaupunkialueilla, jotka kaipaavat sosiaalista tai taloudellista nostetta. Toimintamallilla edistetään aktiivista kansalaisuutta/kaupunkilaisuutta, osallistumista ja sitoutumista kulttuuriympäristöjen vaalimiseen.

Kaikkien yhteinen kulttuuriperintö -verkkokysely

Kysely on avoinna: 15.4–15.8.2014

Kysely on auki kaikille

Kaikkien yhteinen kulttuuriperintö. Kysely Faron sopimuksen ratifoinnin valmisteluksi

Valtioneuvosto hyväksyi 20.3.2014 periaatepäätöksen kansalliseksi kulttuuriympäristöstrategiaksi 2014-2020. Sen yhtenä toimenpiteenä esitetään Suomen liittymistä uuteen kansainväliseen kulttuuriperintosopimukseen. Kyseessä on Euroopan neuvoston yleissopimus kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä, joka tunnetaan nimellä Faron sopimus. Sopimuksen ratifointia valmistelevat Museovirasto ja Suomen Kotiseutuliitto.

Sopimuksen mukaan kulttuuriperinnöllä tarkoitetaan yhteistä hyvää, jonka kansalaiset yhteisöissään tuntevat omakseen. Kulttuuriperintö ymmärretään laajasti: se kattaa maisemat ja rakennetut kulttuuriympäristöt, esineet, tavat ja perinteet sekä historiatietoisuutta ja menneisyyden merkityksiä rakentavat kertomukset ja muistot. Kulttuuriperintö konkretisoituu siinä, mitä pidämme tärkeänä ja kuinka haluamme esittää menneisyyttä nykyisyydessä silmällä pitäen myös tulevaisuutta.

Tällä kyselyllä pyritään tavoittamaan vuorovaikutteisen kulttuuriperintötyön olennaisimmat muutos- ja kehittämistarpeet. Kyselyyn toivomme vastauksia sekä yksityishenkilöiltä että kansalaisjärjestöiltä. Haluamme teidät mukaan kulttuuriperinnön tunnistamista ja hyödyntämistä edistävään toimintaan.

Käytännössä kartoitamme meidän kaikkien suomalaisten suhdetta kulttuuriperintöömme ja sitä, kuinka koemme sen vaikuttavan elämänlaatumme. Haemme kokemuksia siitä, kuinka monimuotoinen kulttuuriperintö elää osana arkeamme sekä kuinka kukin meistä voisi vielä vahvemmin kokea sen omakseen.

Vastaukset kootaan nähtäväksi tälle kyselysivustolle ja huomioidaan opetus- ja kulttuuriministeriölle luovutettavassa loppuraportissa. Vastaukset tallennetaan ja niitä voidaan tulevaisuudessa käyttää anonymisti myös tieteellisessä tutkimuksessa. Kyselyn jälkeen eri puolilla Suomea järjestetään tilaisuuksia, joissa keskustellaan kyselyn keskeisimmistä näkökohdista, kehittämishaasteista ja tuloksista.

Kyselyn tulokset ja tiedot tulevista tapahtumista ovat luettavissa osoitteesta www.faronsopimus.org. Tervetuloa keskustelemaan!

Kysymykset

1. Kulttuuriperinnöllä tarkoitetaan menneisyydestä perittyjä aineellisia ja aineettomia voimavaroja, muuttuvia arvoja, uskomuksia, tietoja ja perinteitä. Millaista kulttuuriperintöä haluat siirtää eteenpäin?
2. Millaisia paikkoja ja kohteita arvostat elinympäristössäsi?
3. Tarvitsetko tukea kulttuuriperinnön vaalimiseen? Millaista, miltä taholta? Kerro esimerkki.
4. Millaisia uusia tapoja hyödyntää kulttuuriperintöä näet asuinalueellasi? Kerro esimerkki.
5. Miten esim. päiväkodeissa, kouluissa ja oppilaitoksissa voitaisiin huomioida kulttuuriperintö entistä paremmin?
6. Arvostetaanko omaksi kokemaasi kulttuuriperintöä yhteiskunnassamme? Kerro esimerkki.
7. Kuinka kulttuuriperintö vaikuttaa elämänlaatuusi?
8. Mitä hyötyä kulttuuriperinnön arvostamisesta mielestäsi on Suomelle?
9. Millaisia haasteita kulttuuriperintötyön kehittäminen mielestäsi asettaa julkiselle sektorille?
10. Millaisia kielteisiä vaikutuksia kulttuuriperintötyö mielestäsi aiheuttaa? Kerro esimerkki.
11. Millaisia uusia kanavia ja yhteistyön tapoja tarvitaan?
12. Mitä muuta haluat kertoa aiheesta?

Taustaselvityshankkeen osallistujat ja yhteistyötahot

Hankkeen kummit

Finanssineuvos Katju Holkeri, valtiovarainministeriö
Professori Katriina Siivonen, Helsingin yliopisto
Professori Janne Vilkuna, Jyväskylän yliopisto

Hankkeen projektiryhmä

Yli-intendentti Ulla Salmela (Museovirasto, puheenjohtaja)
Toiminnanjohtaja Riitta Vanhatalo (Suomen Kotiseutuliitto)
Kehittämisjohtaja Carina Jaatinen (Museovirasto)
Erikoisasiantuntija Eija Liukkonen (Museovirasto)
Ylitarkastaja Mirva Mattila (opetus- ja kulttuuriministeriö)
Erikoistutkija Hannu Matikka (Museovirasto)
Koordinaattori Pauliina Latvala (Suomen Kotiseutuliitto, sihteeri)
Yhteisömanageri Petja Kauppi (Tekstihuoltamo)

Hankkeen tukiryhmä

Osastonjohtaja Mikko Härö (Museovirasto, puheenjohtaja)
Hallitussihteeri Satu Pohja (ympäristöministeriö)
Pääsihteeri Kimmo Levä (Suomen museoliitto)
Kokoelmajohtaja Eija-Maija Kotilainen (Suomen kansallismuseo)
Toiminnanjohtaja Hanna Lämsä (Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura)
Hallintojohtaja Kirsi Moisander (Jyväskylän yliopisto, Suomen Kotiseutuliiton hallituksen puheenjohtaja)
Assistentti Sasha Nenonen (Museovirasto, sihteeri)

Keskustelutilaisuudet ja työpajat

Avoin, reilu ja palveleva hallinto, Helsinki 26.9.2014, Kulttuuritalo

Finanssineuvos Katju Holkeri (valtiovarainministeriö)
Pääjohtaja Juhani Kostet (Museovirasto)
Kulttuuriasianneuvos Päivi Salonen (opetus- ja kulttuuriministeriö)
Osastonjohtaja Mikko Härö (Museovirasto)
Johtaja Timo Jokelainen (Lapin ELY-keskus)
Rakennustutkija Hannele Kuitunen (Pirkanmaan maakuntamuseo)

Toiminnanjohtaja Minnariikka Järvinen (Nuori Kulttuuri -säätiö)
Saavutettavuusasiantuntija Aura Linnapuomi (Kulttuuria kaikille -palvelu)
Toiminnanjohtaja Hanna Lämsä (Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura)
Neuvotteleva virkamies Johanna Nurmi (valtiovarainministeriö)
Reformirehtori Ulla Teräs (Helsingin kaupunginmuseo)
Yksikön päällikkö / kulttuuriympäristö-yksikkö Tuija-Liisa Soininen (Pirkanmaan maakuntamuseo)
Erikoisasiantuntija Ditte Winqvist (Suomen kuntaliitto)
Professori Anne Kumpula (Turun yliopisto)
Lakimies Matleena Haapala (Museovirasto)
Hallitussihteeri Satu Pohja (ympäristöministeriö)
Arkkitehti Liisa Bergius (Keski-Suomen ELY-keskus)
Erikoistutkija Päivi Maaranen (Museovirasto)
Ylitarkastaja Mirva Mattila (opetus- ja kulttuuriministeriö)
Hallintoneuvos Mika Seppälä (Korkein hallinto-oikeus)
Ylitarkastaja Henrik Wager (Uudenmaan ELY-keskus)
Lakiasian assistentti Rasmus Åkerblom (Museovirasto)
Toiminnanjohtaja Riitta Vanhatalo (Suomen Kotiseutuliitto)
Yli-intendentti Ulla Salmela (Museovirasto)
Erikoistutkija Hannu Matikka (Museovirasto)
Projektikoordinaattori Pauliina Latvala (Suomen Kotiseutuliitto)
Yhteisömanageri Petja Kauppi (Tekstihuoltamo)

Kaikkien yhteinen kulttuuriperintö, Jyväskylä 9.10.2014,
Jyväskylän Yliopiston vanha juhlasali S212

Moninaisuusasiantuntija Ahmed Al-Nawas (Kulttuuria kaikille -palvelu)
Professori Janne Vilkuna (Jyväskylän yliopisto, Suomen Kotiseutuliiton puheenjohtaja)
Pääsihteeri Kimmo Levä (Suomen Museoliitto)
Historiantutkija ja projektipäällikkö Pia Puntanen (Mikkelin seudun kulttuuriperintöohjelma)
Puheenjohtaja Hannu Luotola (Saarijärvi-seura)
Toiminnanjohtaja Hanna Lämsä (Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura)
Yliopistonopettaja Helena Lonkila (Jyväskylän yliopisto)
Museonjohtaja Heli-Maija Voutilainen (Keski-Suomen museo)

Toiminnanjohtaja Riitta Vanhatalo (Suomen Kotiseutuliitto)

Yli-intendentti Ulla Salmela (Museovirasto)

Erikoistutkija Hannu Matikka (Museovirasto)

Koordinaattori Pauliina Latvala (Suomen Kotiseutuliitto)

Yhteisömanageri Petja Kauppi (Tekstihuoltamo)

Kulttuuriperintö kestävän kehityksen voimavarana, Oulu 20.10.2015, Hotelli Lasaretti

Professori Katriina Siivonen (Helsingin yliopisto)

Projektipäällikkö Ari Saine (Varjakka-hanke, Oulu)

Ylijohtaja Elina Anttila (Suomen kansallismuseo)

Kasvatustyön kehittäjä Marja Laine (Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura)

Projektikoordinaattori Pia Alatorvinen (Maaseudun Sivistysliitto)

Puheenjohtaja Mauno Heikkilä (Oulu-seura)

Erytisasiantuntija Maria Juurikka (Pohjois-Pohjanmaan liitto)

Toiminnanjohtaja Riitta Vanhatalo (Suomen Kotiseutuliitto)

Yli-intendentti Ulla Salmela (Museovirasto)

Erikoistutkija Hannu Matikka (Museovirasto)

Koordinaattori Pauliina Latvala (Suomen Kotiseutuliitto)

Yhteisömanageri Petja Kauppi (Tekstihuoltamo)

Kommentteja ovat hankkeen aikana antaneet myös puheenjohtaja Klemetti Näkkäljärvi (Saamelaiskäräjät), koordinaattori Leena Marsio (Aineeton kulttuuriperintö, Museovirasto ja Cupore) sekä aluepäällikkö Elina Vehkala (Maaseudun Sivistysliitto).

Kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevia kansainvälisiä sopimuksia

Euroopan neuvoston kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevista sopimuksista Suomen ratifioimia ovat

- Euroopan rakennustaiteellisen perinnön suojelua koskeva yleissopimus eli Granadan sopimus (SopS 10/1992)
- Eurooppalainen yleissopimus arkeologisen perinnön suojelusta eli Maltan sopimus (SopS 26/1995)
- Eurooppalainen maisemayleissopimus eli Firenzen sopimus (SopS 14/2006).

Muita kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevia kansainvälisiä sopimuksia ja niiden ratifointitilanne Suomen osalta

- Unescon yleissopimus maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemisesta (maailmanperintösopimus) (Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage) hyväksyttiin Unescon yleiskokouksen istunnossa vuonna 1972. Suomi ratifioi maailmanperintösopimuksen vuonna 1987 (SopS 19/1987).
- Unescon yleissopimus kulttuuriomaisuuden suojelusta aseellisen selkkauksen sattuessa eli Haagin sopimus (Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict with Regulations for the Execution of the Convention, 1954). Suomi on ratifoinut yleissopimuksen 1994 (SopS 93/1994).
- YK:n tiedonsaantia, yleisön osallistumisoikeutta sekä muutoksenhaku- ja vireilepano-oikeutta ympäristöasioissa koskeva yleissopimus (UNECE:n Århusin sopimus), 1998. Suomi on ratifoinut sopimuksen 2004 (SopS 121/2004 ja SopS 122/2004).
- Unescon yleissopimus aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisesta (Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, 2003). Suomi on ratifoinut yleissopimuksen 2013 (SopS 47/2013).
- Unescon yleissopimus vedenalaisen kulttuuriperinnön suojelemisesta (Convention on the Protection of the Underwater Cultural Heritage, 2001). Suomi ei ole vielä liittynyt yleissopimukseen.